

BØRN & UNGE08

Forældrene vil have uddannede pædagoger **4**

SFO i knibe efter lovforslag **6**

Familien i børnebogen **18**

FOR MEGET ENERGI

Bornholmsk fritidsklub
forbyder energidrik.
Børnene får for meget
koffein. **8-13**

Hver femte pædagog i fare

Farvel til 20 procent af personalet - eller det der svarer til 154 ansatte. Det kan blive konsekvensen i vuggestuer og børnehaver i Silkeborg Kommune fra 2011, hvis byrådet beslutter sig for at gennemføre det mest vidtgående forslag i sit sparekatalog, skriver Midtjyllands Avis.

Silkeborg Kommune skal spare 250 millioner kroner i 2011 for at styrke kommunens trængte økonomi. Derfor har byrådet lavet et katalog over mulige besparelser. Der er forslag om besparelser på 60,5 millioner kroner på børne- og familieområdet.

»Det virker helt uoverskueligt, hvis man gennemfører det forslag. Allerede i dag er det svært at få hverdagen til at hænge sammen i ydertimerne om morgenen og eftermiddagen. Jeg vil ikke kalde det 'råpasning', men det er derhenad,« siger Lisa Krodal, der er fællestillidsrepræsentant for pædagogerne i Silkeborg Kommune, til Midtjyllands Avis.

Hun er bekymret for, at det pædagogiske indhold til børnene skrider yderligere med nye besparelser, og også for arbejdsmiljøet i daginstitutionerne.

Orlov til mænd

Kvindens mulighed for et fleksibelt fuldtidsjob er for dårlige, mener FTF's formand, Bente Sorgenfrey.

»Kvinder arbejder på deltid, fordi familierne indretter deres dag, så det hele kan hænge sammen. Det handler om prioritering, men også om, at kvinder i den offentlige sektor ofte er lidt dårligere lønnede, end deres mænd, der tit har job i det private,« siger hun til Information.

Konsekvensen er efter hendes mening, at kvinder tit fravælger ledelsesjob og efteruddannelse.

Bente Sorgenfrey peger også på, at de nu-

værende barselsordninger er for uambitiøse. Man burde have prioriteret, at mænd også fik ret til barsel. Tre måneder af barselsorloven bør være reserveret til mændene, siger FTF-formanden, der har en fortid som formand for BUPL.

Et spørgsmål om talent

Ugen, der gik, stod i ligestillingens tegn. Kvindernes internationale kampdag blev 100 år 8. marts. På dagen brød den nye ligestillingsminister Lykke Friis (V) markant med forgænger Inger Støjbergs (V) linje. Inger Støjberg havde fokus på indvandrerkvindernes ligestilling, mens Lykke Friis er mere interesseret i, hvordan kvindernes talent udfolder sig.

I Jyllands-Posten peger hun på, at uligevægten mellem mænd og kvinder vokser, jo højere man kommer op ad karrierestigen. Hun ønsker en bredere ligestillingsdebat, der ikke alene foregår mellem kvinder. Og så skal kvinderne blive bedre til at komme væk fra 'blåmejsementaliteten', som blandt andet betyder, at kvinder er for dårlige til at gøre opmærksom på deres kvaliteter. De har en tendens til at 'sy duelig-hedstegnet på ærmet' og så bare vente på, at nogen får øje på det, siger ministeren.

Hun mener, at begge køn har ansvar for, at kvinder er bagud i lønspørgsmål og på lederposter, og hun vil ikke gribe ind mod virksomhederne for at tvinge dem til at ansætte flere kvinder.

Ny rekord i fattigdom

Nye tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) viser, at der er over 200.000 fattige i Danmark. Det er en stigning på knap 30.000, skriver Politiken.

Undersøgelsen af fattigdom følger definitionen fra OECD, men cheføkonom Mads Lundby Hansen fra den liberale tænktank Cepos me-

ner ikke, at tallene siger noget om reel fattigdom. Det gør til gengæld socialordfører Mette Frederiksen, Socialdemokraterne, som påpeger, at flere familier sættes på gaden, og flere søger hjælp hos de humanitære organisationer.

De nye tal får ikke socialminister Benedikte Kiær (K) til at sove uroligt. Hun anerkender ikke, at man gør fattigdom op ved at måle indkomst og vil hellere tage udgangspunkt i den enkelte families situation.

Samfundsforsker Finn Kenneth Hansen, Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA), mener, at fattigdom skal tages dybt alvorligt.

»Lige nu ser vi en sag med en økonomisk fattig familie med ni børn, der er blevet tvangsfjernet. Den familie har isoleret sig. Det gør fattige. De gemmer sig og søger sammen med andre fattige,« siger han til Politiken.

Alkoholikerbørn får problemer

Børn af alkoholikere har ofte spiseforstyrrelser, lider af angst, og de har generelt store sociale problemer.

En ny undersøgelse viser, at næsten alle unge over 18 år, der er opvokset i en familie med alkoholmisbrug, har problemer i forhold til andre mennesker. Undersøgelsen, der er baseret på 242 unge viser, at 83 procent af dem har problemer med deres relationer til andre, skriver Kristeligt Dagblad.

Undersøgelsen er lavet i et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Blå Kors' behandlingstilbud TUBA, som er et tilbud til unge der er opvokset i familier med alkoholproblemer.

Lederen af TUBA, Jesper Kurdahl Larsen, peger på, at børn fra misbrugsfamilier ofte opfører sig på en bestemt måde for at klare hverdagen.

»De kan for eksempel have lært hele tiden at indordne sig,« siger han og henviser til, at mange således tilsidesætter egne behov.

Otte sider om familien i børnebogen.

4 Forældrene glade for pædagogerne

En ny undersøgelse viser, at der er stensikker sammenhæng mellem forældrenes tilfredshed og antallet af pædagoger.

6 SFO-pædagoger presses ud

Nyt lovforslag risikerer at presse pædagogerne ud af SFO'erne. Det giver en markant forringelse af børnenes vilkår, spår BUPL.

8 Lige lovligt energisk

En bornholmsk fritidsklub har nedlagt totalforbud mod energidrikke. Ungerne konkurrerede om, hvem der kunne drikke mest, og blev lige lovligt energiske af de store mængder koffein. Politikerne er bekymrede, men vil ikke forbyde energidrikke.

14 Elitekunst til børnene

Børnehuset Hjortøgade på Østerbro i København har en enestående udsmykning af Cobra-malerne. Nu skal udsmykningen renoveres.

16 Opslagstavlen

17 Tegneserie

18 Familien i børnebogen

Familien, som vi kender den, er under stærk forandring. Den skabes og lever på mange forskellige måder, og det afspejler nye børnebøger. Også gode gamle travere kan bruges, skriver børnebogs ekspert Anne Petersen.

27 BUPL mener

Vi kan bidrage med masser af gode eksempler, hvor samarbejdet mellem lærere og de 12.000 skolepædagoger gør en stor forskel i børnenes liv, skriver forretningsudvalgsmedlem Allan Baumann.

BØRN&UNGE

Blegdamsvej 124
2100 København Ø
Telefon: 3546 5100
Telefax: 3546 5099
E-mail: b&u@bupl.dk
www.boernogunge.dk

REDAKTIONEN

Ansvarshavende redaktør:
Lene Søborg (SØB)

Journalister:

Vibeke Bye Jensen (BYE)
Steffen Hagemann (SBH)
Gitte Rebsdorf (gir)
Jesper Nørby (JNY) praktikant

Layout:

Eva Krebs Larsen (EKL) barsel
Sara Efazat (SEF) barselsvikar

Korrektur:

Karen Altschul

Forsidefoto:

Jens Hasse

ANNONCER

Marianne Földvary (MAF)
Niels Juul Pedersen (NJP)

TRYK

Skive Folkeblad Rotation
Kontrolleret oplag: 68.027
ISSN: 0006-5633

B U P L

Blegdamsvej 124

2100 København Ø
Telefon: 3546 5000
(kl. 9-15)
Telefax: 3546 5039
E-mail: bupl@bupl.dk
www.bupl.dk

FORRETNINGSUDVALGET

Formand:
Henning Pedersen

Næstformand:

Birgitte Conradsen

Hovedkasserer:

Flemming Brøgger Andersen

Faglige sekretærer:

Allan Baumann
Lasse Bjerg Jørgensen
Lis Pedersen
Tonny Andersen

PRESSE- OG KOMMUNIKATIONS-MEDARBEJDERE:

Mette Irene Andersen (MIA)
Nikoline Ridder Christensen (NRC)
Grith Maria Enemark (GRE)
Gunnild Hune (GUH)
Morten Juul (MJU)

Børn&Unge 2010

Børn&Unge udkommer 35 gange i år. Bladet udkommer i følgende uger: 1,2,3,5,6,7,9,10,11,13,15,16,18,19,20,23,24,28,32,33,36,37,38,40,41,42,44,45,46,47,48,49 og 50.

Redaktionen påtager sig intet ansvar for manuskripter m.m., der indsendes uopfordret. Vi gør opmærksom på, at alle artikler og læserindlæg, som trykkes i Børn&Unge, lægges på boernogunge.dk og derfor optræder frit tilgængeligt på internettet.

Hvis du har problemer med leveringen af Børn&Unge, skal du sende en mail til: levering@bupl.dk

Foto: Jens Hasse

8

Det er ikke afgørende for forældrene, om der er mange hænder i daginstitutionerne. Det afgørende er, at hænderne tilhører pædagoger, viser en ny omfattende undersøgelse. Den viser også, at forældrene er mest tilfredse med de små institutioner.

Af Johan Rasmussen, b&u@bupl.dk / Illustration: Larsen Et Rasmussen

Forældrene vil have pædagoger

Nutidens forældre er kritiske og stiller sig ikke tilfredse med det næstbedste til deres guldklumper. De vil have uddannede pædagoger. Jo flere, jo bedre, viser en ny stor undersøgelse.

Forældrenes tilfredshed stiger i takt med

antallet af pædagoger, men den stiger ikke, når der bliver flere medhjælpere.

»Forventningerne til institutionerne og uddannelsesniveautet i samfundet er steget, og forældrene forventer at få gode svar fra personalet om blandt andet det pædagogiske indhold, pædagogiske læreplaner og didaktik, og

det kan de uddannede pædagoger give dem,« forklarer en af forskerne bag undersøgelsen, Søren Gundelach fra Udviklingsforum.

Resultatet er ikke kommet frem ved at spørge forældrene, om de ønsker pædagoger frem for medhjælpere til at tage sig af deres børn. I stedet har Udviklingsforum sammenstillet under

BAG OM UNDERSØGELSEN

Søren Gundelach og John Andersen fra Udviklingsforum har for Århus Kommune lavet undersøgelsen 'Institutioner er forskellige'. Formålet har været at undersøge, om der er sammenhæng mellem institutionernes ressourcer forældretilfredshed. Forældretilfredshedsundersøgelser fra kommunens 323 0-6-års institutioner er blevet sammenstillet med flere objektive parametre, som for eksempel institutionens størrelse, institutionens areal og antal børn pr. uddannet pædagog. Forældrene har således ikke svaret på, om de ønsker mere plads og flere pædagoger, men om de er tilfredse med engagement, sociale færdigheder, aktiviteter, tid til det enkelte barn og meget andet. Når dataene krydses, kan forskerne derefter se sammenhænge mellem forældrenes tilfredshed og de objektive parametre.

Læs hele undersøgelsen på: www.udviklingsforum.dk

søgelse af forældrenes tilfredshed i samtlige institutioner i Århus Kommune med målbare parametre som for eksempel antallet af børn pr. uddannet pædagog, størrelsen på institutionen, sygefravær i personalegruppen osv.

STORE FORSKELLE. I de 30 integrerede institutioner, hvor forældrene var mest tilfredse, var der i snit 6,4 barn pr. pædagog. I de 30 institutioner, hvor forældrene var mindst tilfredse, var der 10,7 barn pr. pædagog.

»Det afliver også myten om, at man bare skal ansætte nogle unge medhjælpere til at spille fodbold med børnene, og så går det godt,« siger Søren Gundelach og sætter ord på pædagogernes evner i hverdagen:

»Pædagoger har blandt andre evnen til at give omsorg og udfordringer i passende mængder. De bliver ikke omklamrende eller det modsatte. Når forældrene henter barnet, kan de godt mærke, hvordan barnet har det, og om det har været en god eller dårlig dag. Barnet kan ikke skjule, hvis det har været en dårlig dag, og derfor er forældrenes tilfredshed med institutionen en god faktor for at måle kvaliteten.«

Formand for BUPL, Henning Pedersen, er ikke overrasket over, at forældrenes tilfredshed stiger i takt med antallet af uddannede pædagoger.

»Forældrene ønsker en faglig sparring om deres barn – hvordan klarer mit barn sig, og hvordan går det for eksempel med den sproglige udvikling? De vil ikke kun have svar på, om det har været en god dag. Pædagogerne kan fagligt begrunde deres iagttagelser om børnene, og det skal de også gøre,« siger han.

Henning Pedersen mener derfor, det er bekymrende, at der er mangel på pædagoger flere steder i landet, og at prognoserne viser, at manglen bliver større i fremtiden.

»Børnene opholder sig i institutionerne i lang tid, og vi risikerer, at de ikke får de optimale udviklingsmuligheder,« siger han.

MINDRE ER BEDRE. Et andet resultat i undersøgelsen er, at forældre er mest tilfredse med de små institutioner. De er også mere tilfredse med børnehaverne, end de er med integrerede institutioner, som også er den type institution med flest børn i.

»I de mindre institutioner kan forældrene overskue det hele, når de afleverer og henter, de kender logistikken og så videre. Der er en risiko for, at de store institutioner bliver uoverskuelige, hvis ledelseskompetencerne ikke følger med,« siger Søren Gundelach, der dog ikke vil opfordre kommunerne til at rive de store institutioner ned.

I stedet mener han, at undersøgelsens resultat bør være en klar opfordring til at skabe små enheder i de store institutioner. Det kan være med egen indgang til stuerne og andre arkitektoniske løsninger. Der bør samtidig arbejdes pædagogisk på at skabe 'den lille institution i den store institution', så børnene altid ved, hvor de skal gå hen og blive trøstet.

Henning Pedersen mener, at resultatet bør få kommunerne til at tænke sig om.

»Jeg kan godt forstå, at forældre er glade for nærhed og overskuelighed, men tendensen er, at enhederne bliver større – det modsatte af, hvad forældrene foretrækker. Kommunerne bør stoppe op og tænke over, om tendensen er styret af økonomiske rationaliseringer, uden

at man har øje for, hvordan brugerne oplever de store institutioner,« siger han.

Han mener ikke nødvendigvis, at store institutioner er dårlige, men at kommunerne skal sikre nærhed og tryghed i de store enheder.

BEDRE SAMARBEJDE. Søren Gundelach og John Andersen, som har lavet undersøgelsen om forældretilfredshed, mener, at kommuner og daginstitutioner bør lytte mere til forældrene for at udvikle gode institutioner.

»Institutionerne skal ikke følge alle krav fra hver enkelt forælder, men forældrene har meget at byde på. I stedet for at se forældrene som krævende forbrugere, skal man mere tænke på dem som aktive borgere med forventninger til deres barns institution. I dag får forældre børn senere, de er bedre uddannede, og det betyder, at de ved, hvad de vil have. De læser faglitteratur om børn og er meget opmærksomme på, hvad der sker i deres børns liv. Men der har de seneste seks-syv år ikke været mange diskussioner om, hvordan man skaber det gode forældresamarbejde, og hvordan institutionerne kan lære af forældrene,« siger Søren Gundelach. ■

UNDERSØGELSEN VISER OGSÅ:

- at forældrenes tilfredshed har sammenhæng med lavt sygefravær blandt de ansatte og antallet af vikarer
- at en stabil institution uden meget personalegennemstrømning skaber tilfredshed blandt forældrene
- at antallet af kvadratmeter pr. barn ikke betyder noget nævneværdigt for forældrenes tilfredshed.

Pædagoger presses ud

Pædagogernes rolle i folkeskolen bliver indskrænket med et nyt lovforslag, der vil hæve undervisningstiden i skolen, mener BUPL. Socialdemokraterne afviser kritikken.

Af Marie Bille, mbi@bupl.dk

De 12.000 pædagoger, der i dag arbejder i SFO'erne, risikerer at blive skubbet ud og erstattet af ufaglærte. Det vil blive konsekvensen af et lovforslag, som hæver loftet for, hvor lang tid børnene i de mindste klasser må være i skole, mener BUPL.

I dag må børnene i 1.-3. klasse højst have undervisning i seks timer. Det ønsker et politisk flertal bestående af VKO og Socialdemokraterne at ændre til syv timer om dagen.

»Hvis skoledagen udvides, og det ikke betyder, at pædagoger på nye måder indgår i skolen, så er der dagligt tre til fire timer tilbage i en SFO. Det kan man jo ikke få et fuldtidsjob af. Pædagogerne vil søge over i andre områder, og SFO'erne vil blive befolket af ikke-uddannede,« siger Allan Baumann, medlem af BUPL's forretningsudvalg.

Skoleordfører for Socialdemokraterne, Leif Lahn Jensen, frygter ikke, at pædagogerne vil blive skubbet ud af skolen. Han tror, at kommunerne slet ikke vil benytte muligheden for at udvide undervisningstiden.

»Sådan en ekstra time vil koste utroligt meget for skolerne og kommunerne, og det har de ikke penge til. Få vil måske gøre det, fordi de har et projekt, de finder

midler til, men så længe der ikke følger penge med, vil man ikke se det i hele landet,« siger han.

MEGET AT BYDE PÅ. Lovforslaget er en del af regeringens plan for at mindske bureaukrati i kommuner og regioner. Her stod oprindeligt, at regeringen ville give pædagoger mulighed for at undervise på de laveste klassetrin, men Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti sagde nej.

Det ægrer Allan Baumann, som gerne ser, at pædagogerne kommer til at spille en større rolle i folkeskolen.

»Fremtiden kræver fantasi og nysgerrighed, og man skal kunne sætte gammel viden sammen på nye måder. Det er netop det, som pædagogerne er rigtigt gode til i arbejdet med børnene,« siger han.

Socialdemokraterne går ind for en helhedsskole, hvor lærerne og pædagogerne sammen finder ud af at blande skole og fritid, men partiet ønsker ikke, at pædagoger underviser på de mindste klassetrin.

»Der skal være plads til både pædagoger og lærere i skolerne, og vi mener selvfølgelig, at pædagogerne skal blive i skolen. Men vi mener også, at lærerne, som er uddannet til det, skal undervise,« siger Leif Lahn Jensen. ■

Skolens yngste på fuldtidsjob

Undervisningstiden for folkeskolens yngste elever kan komme op på 35 timer om ugen med et nyt lovforslag. For lang en arbejdsdag for små børn, lyder kritikken.

Af Marie Bille, mbi@bupl.dk

Skolebørn i 1.-3. klasse kan få en arbejdsuge, der er næsten lige så lang som de voksnes. Det sker, hvis Folketinget vedtager et lovforslag, som hæver loftet for den daglige undervisningstid fra seks til syv timer.

Lovforslaget er netop blevet førstebehandlet og forventes vedtaget med et flertal bestående af regeringen, Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne.

Syv timer om dagen er for lang tid for små børn i skolen, mener både Danmarks Lærereforening, Børnerådet og Skole og Samfund.

»Det er urimeligt at give kommunerne en generel blankocheck til at påtvinge små børn så lang en arbejdsdag,« skriver Skole og Samfund i et høringssvar til Undervisningsministeriet.

Børnerådet peger også på, at nogle børn i den alder vil opleve syv timers undervisning om dagen som meget lang tid, især hvis den ekstra time benyttes til traditionel undervisning.

»For disse børn vil udvidelsen næppe få den ønskede virkning i form af en styrket faglighed,« skriver rådet i sit høringssvar.

Danmarks Lærereforening vil heller ikke anbefale at hæve loftet for undervisningstiden.

»Foreningen finder det vigtigt, at eleverne på 1.-3. klassetrin i hverdagen udover undervisningen også har tid til leg og andre fritidsaktiviteter,« skriver foreningen i sit høringssvar.

Per Bisgaard, folkeskoleordfører for Venstre, giver kritikerne ret i, at syv timer med traditionel undervisning er for meget. Han understreger, at udfordringen er at gøre skoledagen spændende og afvekslende for børnene, men det skal Folketingets politikere ikke sikre.

»Jeg har tillid til, at kommunerne sammen med den enkelte skole vil sørge for, at det faglige er i orden, og at børnene også trives. Det vil de gøre meget bedre, hvis undervisningen veksler mellem traditionel undervisning og andre tiltag,« siger han.

Leif Lahn Jensen, skoleordfører for Socialdemokraterne, understreger, at det ikke er meningen, at børnene skal koncentrere sig i syv timer ad gangen.

»Det bliver en diskussion, vi kommer til at tage. Vi skal sikre, at det bliver leg og læring,« siger han. ■

Ligestilling bør ind i læreplanerne

Køn skal være et tema i de pædagogiske læreplaner, mener redaktør bag ny bog om køn og pædagogik.

Af Marianne Bom, b&u@bupl.dk

Der skal fagligt fokus på køn i pædagogers arbejde, og det skal de pædagogiske læreplaner sætte skub i. Det mener Ane Haskov Kirk, der er redaktør for en ny bog om køn i pædagogikken.

»Lovgivning kan give et incitament til at arbejde med køn på en faglig måde i pædagogikken,« siger Ane Haskov Kirk.

Fokus på køn i pædagogikken er der brug for, mener hun. For stereotype forestillinger om piger og drenge lever i dag i bedste velgående i danske daginstitutioner, ligesom andre steder i samfundet.

»Drenge bliver rost, når de spiller fodbold, løber stærkt eller præsterer noget med deres krop. Piger bliver rost for at være søde og hjælpe til og gøre andet, der har med omsorg at gøre. Det er problematisk, hvis vi, allerede når børn er små, begrænser dem med kønsstereotyper,« siger Ane Haskov Kirk.

At pædagoger uden at vide det ofte kommer til at begrænse børn med forestillinger om, hvad der er piget og drenget, var også konklusionen i en rapport fra 2008 fra Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Rapporten var bestilt af daværende ligestillingsminister Karen Jespersen (V). Rapporten anbefalede, ligesom Ane Haskov Kirk gør, at køn skal ind i de pædagogiske læreplaner.

I rapporten står blandt andet:

'Formålet med de pædagogiske læreplaner er netop at sikre, at der i børnehaverne bliver sat fokus på alle barnets potentialer og kompetencer for at ruste det enkelte barn til at begå sig i livet. I den sammenhæng er det relevant at arbejde med, at både piger og drenge får de bedste og bredeste muligheder for at realisere deres potentialer og udvikle deres kompetencer'.

I Sverige har ligestilling siden 1998 indgået som tema i en central læreplan for daginstitutionerne. I den står:

'Daginstitutionerne skal modvirke traditionelle kønsroller og kønsroller. Piger og drenge skal i daginstitutionerne have samme muligheder for at prøve og udvikle evner og interesser uden begrænsninger fra stereotype kønsroller'. ■

Tip os om din favorit til prisen senest uge 16 på 6120 9462 eller leder@cok.dk. Læs mere på www.cok.dk/lederprisen

Vi søger landets bedste kommunale ledere blandt

- Kommunale topledere
- Kommunale ledere af faglige afdelinger eller sektion i en forvaltning eller på institutioner
- Ledere af kommunale institutioner.

– som kandidater til Den Kommunale Lederpris på kr. 50.000.

Logos for: Dansk Socialdemokraterne, DDA, Folket, KOMMUNAL, FOLKEPARTI, FOLKEKONFERENCEN, SOCIALPÆDAGOGERNE, komdir.dk, FOA, COK

Beskyt dine ører - du har dem kun resten af livet

FORMSTØBTE HØREVÆRN

Du får 15% rabat som enkeltmedlem af BUPL. Eller ring på **39 40 10 50** og få et tilbud til hele institutionen.

audiovox ...en smart beslutning

Ndr. Frihavnsgade 49 – 2100 Kbh. Ø – www.audiovox.dk

Fritidsklub forbyder energidrikke

Fritidsklubben Krudthuset har forbudt energidrikke, fordi børnene konkurrerede om, hvem der kunne drikke mest, og hvem der blev mest høj af de koffeinholdige drikke. Energidrikkene kan bygge bro til alkohol, frygter medarbejder.

Af Steffen Hagemann, sbh@bupl.dk

Børnene konkurrerede om, hvem der kunne blive mest høj af alkoholfrie energidrikke. Der gik prestige i at kunne drikke mest, og til sidst blev det for meget for personalet i fritidsklubben Krudthuset i Ronne på Bornholm. De nedlagde forbud mod de energidrikke, der var blevet populære blandt 15-20 børn i klubben.

»Vi vil ikke se det mere. Det er blevet for stort et problem. De kommer så meget op at køre over det, at vi har svært ved at kontrollere det,« siger pædagog Stine Jacobsen fra Krudthuset. Rationering af de populære energidrikke dur ikke, understreger hun.

»Får de først drukket en, skal de nok finde ud af drikke to. Så vi har valgt et totalt forbud,« siger hun.

Stine Jacobsen anslår, at 15-20 ud af klubbens 70 medlemmer var grebet af at drikke energidrikke, som var det alkohol.

Problemet begyndte i efteråret, hvor energidrikke med højt koffeinindhold som Red Bull og Cult blev tilladt i Danmark.

Når der var diskotek i Krudthuset, mødtes en flok drenge fra 4.-6. klasse henne på gadehjørnet, hvor de stod og drak, inden de skulle ind.

»De smuglede energidrikke med, som var det alkohol,« siger Stine Jacobsen.

Og når der var natåbent i klubben, slæbte drengene også energidrikke med. De pralede med, hvor mange de kunne drikke: 'Jeg kan drikke 10 af dem her', kunne pædagogerne høre børnene sige.

Klubben har diskotek hver tredje måned og natåbent i de korte ferier.

I princippet burde der ikke være noget galt i, at de unge drak energidrikke om kap. Men for pædagogerne i Krudthuset blev energidrikkene hurtigt et problem, fortæller Stine Jacobsen.

»Energidrikke burde være nogenlunde harmløse, men børnene kommer helt op at køre, og de får en virkning ud af det. Vi voksne, der er vant til at drikke kaffe og te, kan ikke rigtig forstå det, men det gør de altså. Og børnene synes jo, det er sejt - desværre,« siger Stine Jacobsen.

Måden, som børnene snakkede om energidrikkene på, gav også grund til bekymring.

»Det lød, som om de sad og snakkede om alkohol: 'Dem kan jeg drikke tre af, og så bliver

jeg bare helt høj',« fortæller Stine Jacobsen. »Og den, der kan drikke flest, er sejst,« tilføjer hun.

GRUND TIL BEKYMRING. Blandt personalet gav det bekymring med de speedede børn, der drak adskillige energidrikke. Research på nettet viste også, at der var grund til bekymring.

»Det er slet ikke sundt at drikke alt det her. De kan blive afhængige af de stoffer, som er i drikkene,« siger Stine Jacobsen.

Bekymringen blev endnu større, da hun læste en artikel, hvor der stod, at energidrikkene bygger bro mellem at drikke alkoholfrit og at begynde at drikke alkohol.

»Det brød vi os ikke om. Vi vil ikke have, at det er i orden at drikke sådan noget, hvor man næsten siger, at det også er i orden at drikke alkohol,« siger hun.

Børnene var meget utilfredse med forbuddet mod energidrikke. Det har nu eksisteret i to måneder, fortæller Stine Jacobsen.

»Nogle af dem ville ikke engang komme til den natåbning, vi havde i vinterferien. 'Vi må ikke tage energidrikke med, så det er slet ikke sejt', har vi hørt dem sige. Men så må de bare lade være at komme med dem,« fortæller Stine Jacobsen.

»Og nogle forsøgte at slæbe energidrikke med. Vi måtte konfiskere dem og låse dem inde, til de skulle hjem igen. De skal nok lige vænne sig til, at de ikke må tage dem med,« siger hun. ■

»Produktet er ikke farligt i sig selv«

Energidrikke er ikke farlige, men det frarådes at drikke store mængder og eksperimentere med dem, lyder det fra Fødevarerstyrelsen.

Det er ikke første gang Søren Langkilde, ernæringsfaglig medarbejder i ernæringskontoret i Fødevarerstyrelsen, hører en historie om, at børn og unge drikker meget energidrik.

»Det er selvfølgelig ikke særlig smart. Men produktet i sig selv er, ligesom øl, ikke farligt. Der sker ikke umiddelbart det helt store ved at drikke en enkelt øl eller en enkelt energidrik eller en enkelt kop kaffe for den sags skyld. Men

hvis man begynder at drikke i store mængder, kan det være problematisk,« siger Søren Langkilde.

Den 8. oktober 2009 blev de stærkt koffeinholdige drikke som Red Bull og Cult tilladt på det danske marked, fordi stofferne taurin og glukoronolakton, der typisk tilsættes i energidrikke, er blevet vurderet i EFSA, EU-kommissionens videnskabelige ekspertinstitution.

»EFSA siger, at de mængder, som findes i

energidrikke, ikke udgør en sundhedsmæssig risiko,« forklarer Søren Langkilde.

Så var der kun mængden af koffein, der adskilte Danmarks regler fra resten af EU. En energidrik indeholder op til 320 mg koffein pr. liter. Det er maksimumgrænsen i hele EU. Før 8. oktober havde Danmark som det eneste land i EU en koffeingrænse på 150 mg koffein pr. liter, men den regel er nu droppet.

»Indholdet af koffein i en energidrik ►

svarer cirka til en kop kaffe eller lidt mere. På den baggrund har vi ikke kunnet se, at det var muligt at forbyde produktet. Der er ikke noget farligt ved at drikke en energidrik. Det er kun, når man begynder at drikke det i større mængder, at der kan opstå problemer,« siger Søren Langkilde.

SIKKERHEDSMÆSSIG VURDERING. Han påpeger, at det ikke er regler fra EU, der har gjort energidrikkene lovlige i Danmark.

»Ved alle berigede fødevarer, herunder energidrikke, kigger vi på, om der er sikkerhedsmæssige betænkeligheder. Hvis der ikke er, får produktet en godkendelse. Vi har ud fra en sikkerhedsmæssig vurdering godkendt energidrikkene,« siger Søren Langkilde.

Når I er klar over, at børn og unge ikke kan tåle det i større mængder, hvorfor er der så ikke advarselmærker på?

»Energidrikke skal mærkes med advarselmærkning 'Højt koffeinindhold'. Det er en obligatorisk EU-mærkning, som skal være på på alle energidrikke i EU, når de er oppe på 320 mg koffein,« siger Søren Langkilde og tilføjer:

»Men vi kan informere om, at man ikke skal have for meget koffein, og især ikke når man er barn eller ung.«

Der er umiddelbart ikke mulighed for at lave en særskilt dansk mærkning af energidrikke, forklarer Pernille Madsen, der er jurist i Fødearestyrelsen:

»Vi har harmoniserede regler i EU for mærkning. Der er vi blevet enige om, at vi går sammen, og på videnskabeligt-fagligt grundlag sætter vi fælles grænser, sådan så hvert land ikke har en særlig grænse.«

Forskellige grænseværdier vil blandt andet gøre handel over grænserne besværlige, og det er ikke i tråd med intentionerne i EU's indre marked. ■

KOFFEININDHOLD I FORSKELLIGE DRILLE:

- Energidrik indeholder op til 320 mg koffein pr. liter
- Cola og Kondivand indeholder typisk mellem 70-150 mg koffein pr. liter.
- Iste indeholder typisk mellem 30-80 mg koffein pr. liter.
- Te indeholder typisk omkring 35 mg koffein pr. liter
- Kaffedrikke indeholder typisk mellem 300-630 mg koffein pr. liter.

Kilde: www.altomkost.dk

Ikke for børn

Energidrikke påvirker børns adfærd, siger ekspert i tokiskologi. Derfor bør børn ikke få mere koffein end det anbefalede maksimum. De øvrige tilsætningsstoffer er ikke direkte skadelige.

Af Steffen Hagemann, sbh@bupl.dk

Der er god grund til, at børn og unge bør holde igen med energidrikke, advarer Torben Hallas-Møller, rådgiver og ekspert i toksikologi og risikovurdering af tilsætningsstoffer ved DTU Fødevareinstituttet.

Faktisk bør et et barn ikke indtage mere end højst en dåse energidrik om dagen.

»De indeholder ret store mængder koffein, som påvirker centralnervesystemet, og det er ikke godt. Det er absolut ikke ønskværdigt, at børn får mere end én dåse om dagen,« siger Torben Hallas-Møller.

For børn ligger det maksimalt anbefalede indtag af koffein på 2,5 mg koffein pr. kilo legemsvægt. Vejer man 30 kilo, må man altså kun få 75 mg koffein.

»Og 80 mg er lige, hvad der må være i en dåse Red Bull,« siger Torben Hallas-Møller.

Problemet ved en energidrik er også, at man normalt drikker den rimeligt hurtigt, og derfor kan børn få en maksimumdosis koffein på ganske kort tid.

»Hvis den bliver taget på en gang, begynder vi at nærme os noget, der ikke er så godt. Man falder ikke død om, men det påvirker adfærden, og det er ikke anbefalelsesværdigt for børn,« siger Torben Hallas-Møller.

Man kan også blive afhængig af koffein, påpeger han.

»Man kan opbygge en form for afhængighed, hvor kroppen gerne vil have en vis mængde koffein,« siger han.

I forvejen lever vi i et samfund, hvor koffein er en del af hverdagen for mange mennesker gennem kaffe, te og cola.

»Om man får koffeinen fra kaffe eller fra en energidrik, det er sådan set ligegyldigt, bortset fra at man nok kan få en større portion ind på en gang med energidrik, for kaffe vælter de færre-

ste i sig så hurtigt,« siger Torben Hallas-Møller.

Og med energidrikkene er koffein også nemmere at få ned for børnene.

»Det er ikke almindeligt, at børn drikker kaffe. Det er først, når de er godt oppe i teenageårene, at de synes, det er interessant at drikke kaffe,« siger han.

IKKE DIREKTE SKADELIGT. Energidrikke er hyppigt tilsat stofferne taurin og glukoronolakton. Det er stoffer, der indtil 2009 ikke var tilladt i læskedrikke herhjemme. Derfor var den mest populære energidrik, Red Bull, netop forbudt her i landet.

»Herhjemme har vi været betænkelige med taurin og glukoronolakton. Ikke fordi vi havde kendskab til, at det skulle være et problem, snarere at vi havde for lidt kendskab til det. Vi havde ingen dokumentaton for, at det skulle være sikkert, så Danmark har været meget tilbageholdende med at acceptere de stoffer,« fortæller Torben Hallas-Møller.

»Men nu har man fået så mange nye undersøgelser, at vi er rimeligt trygge ved, at det ikke er direkte skadeligt i hvert fald,« siger han.

»Begge dele forekommer naturligt, men hvis man vælter sådan et par dåser i sig, får man stofferne i langt større mængder end gennem kosten. Med de mængder, der er i et rimeligt forbrug, skulle der ikke være nogen problemer,« siger Torben Hallas-Møller.

De to stoffer er tilsat energidrikkene for større energieffekt.

»Med de undersøgelser, jeg har set, er jeg ikke overbevist om, at det er meget andet end en psykologisk effekt,« siger han.

Han påpeger, at energidrikke giver energi, fordi sukkeret i dem er brændstof til kroppen.

»Hvis de giver noget ekstra på energien, så skyldes det koffeinen,« siger han. ■

Ordbog:

Taurin: (af lat. taurus 'tyr' og -in), 2-aminoethansulfonsyre, aminosyre, der kendes fra en lang række levende organismer, og som menes at spille en vigtig rolle for en række fysiologiske processer, især i forbindelse med dannelsen af galdesyrer og osmoregulering. Hos fx mennesket dannes taurin, som oprindeligt blev isoleret fra tyregalde, ud fra aminosyren cystein, mens fx katte ikke er i stand til at danne det selv og må have det tilført med kosten. Taurin er i modsætning til de aminosyrer, der indgår i dannelsen af proteiner, en β-aminosyre. Taurin har opnået en vis popularitet som kosttilskud for bl.a. bodybuildere, og stoffet tilsættes en række energidrikke, men dets virkninger er kun dårligt eller slet ikke kendt.

Kilde: www.denstoredanske.dk

Koffein: (af nylat. coffeinum, caffeinum, af kaffe og -in), coffein, caffein, C8H10N4O2, hvidt stof med bitter smag og smp. 238 °C (kan sublimeres ved 178 °C). Koffein, der er et alkaloid, findes i kaffebønner (1-1,5%) og teblade (op til 5%) samt i en række andre naturprodukter (bl.a. kakao og cola). Forbindelsen udvindes bl.a. fra te, men kan også syntetiseres ud fra urinsyre og urinstof.

Indtaget som lægemiddel mod hovedpine i doser på 50-100 mg svarende til en almindelig kop kaffe har koffein en svagt stimulerende virkning på centralnervesystemet. Større doser kan medføre søvnløshed, muskeluro og hjertebanken, men dødelige forgiftninger kendes ikke. Ved pludseligt ophør efter længere tids indtagelse af store doser kan der ses milde abstinenssymptomer. Koffein er dopinglistet, men den tilladte urinkoncentration (12 µg/ml) overskrides ikke ved almindelig indtagelse af kaffe eller cola.

Kilde: www.denstoredanske.dk

Glukoronolakton: (1. led af glukose) og -on, 2. led lakton), stof, der forekommer naturligt i leveren, hvor det deltager i omsætningen af glukose. Stoffet angives at have en positiv effekt på hukommelse og koncentrationsevne. Det er sammen med bl.a. taurin og koffein tilsat flere former for såkaldte energidrikke som fx Red Bull. Årsagen er en generel skepsis over for fødevarer med tilsatte aktivstoffer samt det høje indhold af koffein, der gør det svært at regulere sit daglige indtag, og ikke at glukoronolacton er kræftfremkaldende, sådan som man kan læse mange steder på fx internettet. Historierne om stoffets brug som opkvikkende middel blandt amerikanske soldater i Vietnam, som efterfølgende udviklede hjernesvulster, er pure opspind.

Kilde: www.denstoredanske.dk

FØDEVARESTYRELSEN ANBEFALER

Koffein forekommer naturligt i kaffe, te, guarana, maté og colanødder, men tilsættes også fødevarer i form af ekstrakter af ovennævnte planter eller som rent kemisk stof.

DTU Fødevareinstituttet har tidligere vurderet, at der er en sundhedsmæssig risiko for visse grupper af befolkningen ved højt indtag af koffein. På baggrund af denne risikovurdering anbefaler Fødevarestyrelsen, at især børn og gravide kvinder bør begrænse deres koffeinindtag.

Det anbefales således, at børn og unge ikke bør indtage mere end i alt 2,5 mg koffein pr. kg legemsvægt pr. dag, idet højere indtag kan give forbigående adfærdsforandringer, for eksempel forøget uro, irritabilitet, nervøsitet og angst.

Kilde: Fødevarestyrelsen

Forældre, pædagoger og forældrebestyrelser bør lave regler for børns brug af energidrikke, mener Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti. Politikerne kan ikke forbyde dem.

Af Steffen Hagemann, sbh@bupl.dk

Politikere: Hold energidrikke væk fra klubben

Energidrikke er et emne, som det er oplagt for forældrebestyrelser i klubber og fritidsinstitutioner at diskutere. Det er fødevareordfører for Dansk Folkeparti, René Christensen, og Socialdemokraternes fødevareordfører, Bjarne Laustsen, enige om.

Bjarne Laustsen synes, at energidrikke er problematiske, når de bliver drukket af børn i 4.-6. klasse.

»Børn og unge skal tilbydes nogle helt andre, naturlige produkter som mælk og juice og så videre. Energidrikke hører til i et andet segment, og på diskoteker og natklubber,« mener han.

»Man skal holde dem helt væk fra klubber. Det ligger lige for, at forældrebestyrelser og andre, der har med børn og unge at gøre, siger, at det vil de ikke have,« fastslår Bjarne Laustsen.

En ny mærkning af energidrikke er ikke let at komme igennem med, påpeger han:

»Så skal man dokumentere, at de er sundhedsskadelige. Men jeg vil gerne være med til at se på, om vi skal lave en aldersgrænse for, hvornår man kan købe dem.«

Men lige nu er der kun en vej at gå, hvis man vil begrænse børns brug af energidrikke.

»Man må prøve sig frem med oplysningskampagner, og så må man vælge dem fra i steder som klubber,« siger Bjarne Laustsen.

IKKE OVERRASKET. Da René Christensen, fødevareordfører for Dansk Folkeparti og formand for Folketingets udvalg for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, hører historien om, hvordan børnene i Krudthuset på Bornholm eksperimenterer med energidrikke, udbryder han spontant:

»Det kommer ikke bag på mig! Jeg har været efterskolelærer og kender det udmærket. Man kan få nogle børn, som er påvirkede af det og kan virke hyperaktive.«

Da energidrikke med højt koffeinindhold blev tilladt, kæmpede René Christensen også imod.

»Det er ærgerligt, at vi skal til at have et produkt, som vi ikke har behov for. Men det er et produkt, der er kommet fra EU, så det er en ulige kamp at kæmpe,« siger René Christensen og tilføjer:

»Når det nu det er blevet lovligt – desværre – så synes jeg, det er rigtig godt og utroligt vigtigt, at daginstitutioner, fritidshjem og skoler tager stilling til, hvordan vi skal håndtere det nye produkt. Det er oplagt at tage op i en forældrebestyrelse. Og så skal forældrene også selv tage lidt ansvar for, hvad deres børn indtager og få en holdning til, hvordan man skal håndtere energidrikke.« ■

Når børn eksperimenterer med drikkelege, efterligner de bare de voksne. Men der er god grund til at udskyde alkoholdebuten: De unge, der begynder tidligt, har også størst risiko for et højere forbrug senere i livet.

Af Steffen Hagemann, sbh@bupl.dk

Børnene leger voksne

sodavand. Så er der bare den ekstra dimension, at det er energidrik, så de forestiller sig, at de bliver speedede,« siger Janne Tolstrup og tænker tilbage på sin egen skolegang.

»Der kogte vi cola ind, fordi vi havde hørt, at der skulle udvikles et eller andet under kogningen. Så det eksperiment, de laver, er ikke anderledes end det altid har været.«

»Jeg er ikke bekymret over selve legen. Jeg kunne være bekymret over, at de får en kæmpe stor dosis koffein, at de får hjertebanken, føler sig utilpas eller måske kaster op,« siger Janne Tolstrup.

I Statens Institut for Folkesundhed sidder også ph.d.-studerende Pernille Bendtsen, der arbejder med unge og alkohol. Hun gør opmærksom på, at de unge i dag er blevet ældre, når de har deres alkoholdebut i forhold til tidligere.

»Vi har ingen mulighed for at sige, hvad årsagen er, men man regner med, at det har noget at gøre med, at man i 2004 lavede 16-års aldersgrænse for køb af alkohol for netop at få udskudt debut,« siger Pernille Bendtsen.

Ifølge de nyeste tal, som er fra 2006, har 17 procent af pigerne drukket første gang i en alder af 12 år eller yngre. For drengene er det 23 procent. Men kun 5 procent af pigerne og 7 procent af drengene har prøvet at være fulde i den alder.

Blandt de 14-årige har 80 procent prøvet at drikke, og halvdelen har været fulde.

»Det er lidt exceptionelt for Danmark. Internationalt set er det ret tidligt,« siger Pernille Bendtsen.

Hun bemærker, at det netop ikke er øl, børnene drikker.

»Børnene har det givetvis sådan, at de ville synes, der er et stort spring op til at gøre det samme med alkohol. Det ville være forbudt. De leger lidt det samme, som andre børn gør med

gavnligt i et folkesundhedsmæssigt perspektiv,« siger hun og tilføjer:

»De, der debuterer tidligt med alkohol, har også en øget risiko for at have et højere forbrug senere i livet.«

For de unge er alkohol noget ganske naturligt.

»De ser alkohol som noget eksperimenterende, som en del af voksenlivet og som noget ganske naturligt, man skal igennem. Og vi ved, at det med at drikke sig fuld bliver koblet til modenhed, til at man er sej og populær,« siger Pernille Bendtsen.

Hun påpeger, at der for de unge også er gavnlige effekter af alkohol, og det er især nogle sociale perspektiver.

»De føler, de bliver bedre integreret i klassen, der er en bedre social dynamik,« nævner hun. ■

TAL OM DEBUT:

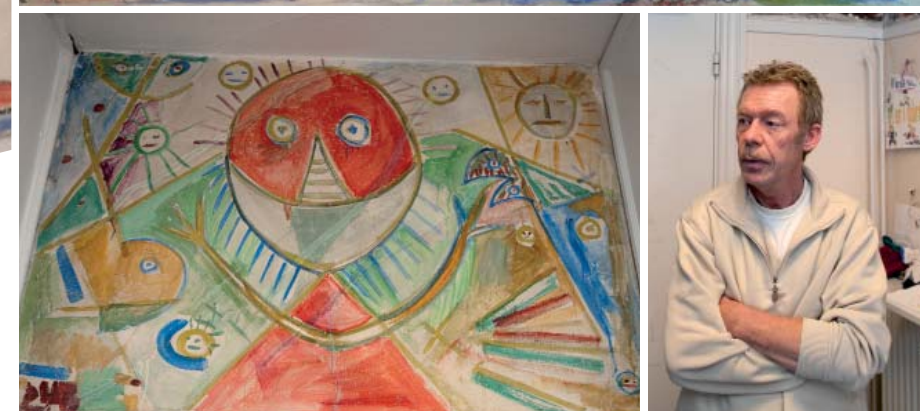
- I 9. klasse svarer 70 procent af eleverne, at de har prøvet at være fulde.
- De fleste debuterer omkring 14-års alderen - 50 procent af eleverne i 9. klasse svarer, at de var 14 år eller yngre, første gang de var fulde.
- Debutalderen for, hvornår de unge har smagt alkohol (mere end en mundfuld) ligger tidligere end debutalderen for fuldskab - ca. 75 procent af 9.-klasserne rapporterer, at de var 14 år eller yngre, første gang de smagte alkohol.
- I 9. klasse har næsten 90 procent af eleverne prøvet at drikke, og 38 procent af drengene og 26 procent af pigerne drikker ugentligt.

Kilde: Skolebørnsundersøgelsen, Statens Institut for Folkesundhed.

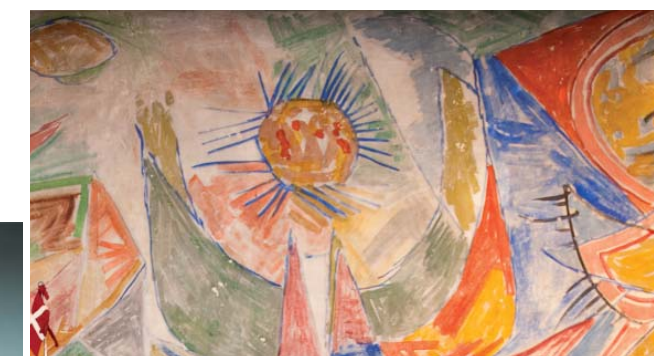

Børnehuset Hjortøgade på Østerbro i København har en enestående udsmykning af Cobra-malerne, herunder Asger Jorn. Men udsmykningen er nødlidende og skal renoveres. Det koster 1,3 millioner.

Af Mogens Havnsøe Petersen, b&u@bupl.dk / Foto: Per Daugaard

Daglig leder af Børnehuset Hjortøgade, Henrik Dankert, har en række tillægsfunktioner som kustode og restaureringsplanlægger til sin hovedfunktion.

KUNST FOR SPEGEPØLSE

Børnehuset Hjortøgade, som tidligere hed Sophus Baggers Børnehave, husede tidligere også Frøbelseminariet, hvor Erik Sigsgaard blev forstander i 1942. Hans kone havde gået på seminarium med Asger Jorn, som boede på Østerbro i København. Da Jorns søn skulle i børnehaven, var det derfor naturligt for familien at vælge børnehaven i Hjortøgade. Cobra-gruppen og en række kunstnere fra denne gruppe havde budt ind på udsmykningen af en ny børnehaven i Husum for Københavns Kommune. Gruppen fik ikke opgaven, det gjorde en anden berømt dansker, Richard Mørtensen.

Da Asger Jorn mente, at forarbejdet ikke skulle gå til spilde, og han samtidig syntes, at væggene i sønnens børnehaven var lidt bare, tilbød han at udsmykke børnehaven kvit og frit sammen med sine venner fra Cobra-gruppen. Det sagde institutionen ja tak til, og derfor har Børnehuset Hjortøgade en unik udsmykning i de fleste af institutionens rum i en bred frise op mod loftet.

Den daværende leder, Kirsten Bagger, har fortalt, at 'betalingen' for udsmykningen, som fandt sted under krigen, var en bunke leverpostej- og spegepølseadder.

Børnehuset Hjortøgade har ikke bare en spændende kunsthistorie at fortælle. Den er også et unikt stykke pædagogisk historie:

I Hjortøgade 3 blev der i 1926 oprettet en folkebørnehaven i nogle stuelejligheder, og her havde Frøbelseminariet også til huse. Lokalerne var børnehaven om formiddagen. Klokken 14 blev de små møbler stillet til side, og så var der undervisning af børnehavelærerne frem til klokken 18.

Den første forstander for seminarieret hed Hedvig Bagger. Hendes mand, Sofus Bagger, overtog stillingen som forstander, da hun døde. Den post havde han helt frem til 1942, hvor han i en alder af 93 år overlod stillingen til Jens Sigsgaard (1910-1991).

Jens Sigsgaard måtte betale 250 kroner for seminarieret, men så fik han også 'møbler og to lærerinder' med i købet.

Seminarieret rykkede ud af lokalerne i 1943.

Væggene taler, men ikke rent

Når man ringer til Børnehuset Hjortøgade på Østerbro i København lyder beskeden: 'Tryk ét for Jorn-stuen, tryk to for Bille-stuen, tryk tre for Vibe-stuen og tryk fire for kontoret'.

Lyder navnet Jorn og Bille bekendt, er det, fordi det er navnene på to af Danmarks helt store internationalt berømte kunstnere - Asger Jorn og Ejler Bille. De to var en del af Cobra-gruppen, som bestod af en række kunstnere, der dannede et netværk med dette navn i 1948.

Både Jorn-stuen og Bille-stuen bærer deres navn med rette. De to stuer er udsmykket af henholdsvis Asger Jorn og Ejler Bille.

Foruden Asger Jorn og Ejler Bille har Carl-Henning Pedersen, Else Alfelt, Henry Heeup, Erik Thommesen, Egill Jacobsen og Agnete Terkildsen bidraget, og der er også bi-

drag af kunstnere med en løsere tilknytning til Cobra-gruppen. Asger Jorns værk er dog det mest omfattende, da han arbejdede længere på projektet end de andre kunstnere.

Daglig leder af institutionen, Henrik Dankert, nyder at arbejde i et kunstværk.

»Man studerer det jo ikke hver dag, men det er dejligt, at det er der,« siger han.

Udsmykningen fandt sted i 1944, blev fredet og restaureret i 1978, men trænger nu til lidt mere end en kærlig hånd - og en ombygning.

For eksempel er der i indgangspartiet en smuk udsmykning af Carl-Henning Pedersen, som skæmmes af en trappe, der dækker store dele af kunstværket. I nogle af rummene er lofterne blevet sænket, så de dækker en del af udsmykningen, og hele væggen i et rum, som er udsmykket af Henry Heerup, er blevet overmalet. Generelt fremtræder den unikke

dekoration med slidskader og smårevner. Et af rummene har været vådrum, og i et andet skæmmes et skab.

EN DYR OMGANG. Restaureringen er en opgave for professionelle og vil koste cirka 1,3 millioner kroner. Da Københavns Kommune totalt kun har et budget på omkring 300.000 kroner til kunst om året, er det ikke derfra, man skal regne med at få dækket hele regningen. Men Augustinus Fonden har stillet et pænt beløb til rådighed, og man er for øjeblikket i gang med at ansøge en række andre fonde. I forhold til, hvad Cobra-gruppens malerier sælges for i dag, er der dog tale om småpenge. Et enkelt maleri af Asger Jorn blev på auktion for nogle år siden solgt for over 30 millioner kroner.

Da udsmykningen blev udført løb, ungerne rundt og legede, mens kunstnerne arbejdede.

De kommenterede også arbejdet ivrigt. Daværende daglig leder, Kirsten Bagger, fortalte i et foredrag, som hun holdt for Dansk Pædagogisk-Historisk Forening i 1994, at en dreng var kommet hen til hende en dag, hvor Else Ahlfeldt var ved at udsmykke et kontor, og sagde:

»Hun siger, det er nogle bjerge og marker, og solen skinner på dem, men jeg siger nu, at det er noget skidt!«

En af de bare vægge skulle dekoreres under temaet 'Lille Peter Edderkop', og den stod Kirsten Bagger og sang for Asger Jorn, mens han malede.

I dag er det nogle andre børn, der render rundt i børnehaven. En af dem er Alexander. Han bor i en lejlighed over for børnehaven. Hans mor, Carina Rørmark, har bemærket kunsten.

»Det er ikke noget, man har et direkte forhold

til. Men det er rart, at det eksisterer, og det er fascinerende at kigge på,« siger hun.

En anden forælder, Lars Gaardhøj, som netop har fået sin søn Karl i 'Jorn-stuen', er mere imponeret:

»Vi vidste det ikke i forvejen, men da min kone og jeg blev vist rundt, før Karl skulle starte, så spærrede vi godt nok øjnene op.«

Leder Henrik Dankert har via kunsten fået udvidet sin jobfunktion. Af og til kommer der besøg, og institutionen har haft åbent for publikum under 'Kulturnatten i København'. Han sidder også med i en arbejdsgruppe, som skal sørge for at få det utraditionelle kunstværk restaureret.

Så forhåbentlig får børnene snart nogle håndværkere at kigge på. Og mon ikke nutidens unger har det til fælles med fortidens, at de også kan levere en sjov bemærkning? ■

SKRIV TIL OPSLAGSTAVLEN
Børn&Unge, Blegdamsvej 124, 2100 Kbh. Ø, eller mail:
b&u@bupl.dk med gode idéer, efterlysninger etc. Det er ganske gratis!

Stormøde om børnetegninger

Foreningen Center for analyse af Børnetegninger (CAB) holder stormøde i Lyngby Kulturhus lørdag den 13. marts klokken 13. Bibliotekskonsulent og tidligere børnebibliotekar Hanne Biehl Laursen fortæller om sit arbejde med at realisere sin drøm om et museum for børnetegninger i Danmark. Desuden vil hun fortælle om den store indsamling af børnetegninger til fordel for Haiti. Alle interesserede er velkomne.

Tid: Lørdag d.13. marts 2010 kl. 13 til ca. 16
Sted: Lyngby Kulturhus, 3. sal, 2. mødelokale
Pris: Gratis for medlemmer af CAB. Gæster 50 kroner.
Kaffe og te kan købes.

Er børne- og ungelitteraturen ikke god nok?

Der er bogfestival den 16.-17. april 2010 på Holmen i København. Bogfestivalen.dk har som mål at legitimere bogens værdi og betydning som medie i en multi-mediepræget børne- og ungdomskultur. Festivalen vil højne børne- og ungdomslitteraturens værdi i samfundet. Den skal tages ligeså alvorligt som voksenlitteraturen og have samme plads i medierne samt i formidlernes og læsernes bevidsthed, skriver arrangørerne på deres hjemmeside.

Man kan høre disse oplæg:
'Den danske børnelitteraturs største problem: Tolerance', med Klaus Rothstein.
'Læselyst og fuldfed litteraturlykke' med Lisbet Vestergaard.
'En anden side af børnelitteraturen' med C.C. Rasmussen.
'En udsultet stakkel eller litteraturens stærke fortrop?' med Nina Christensen.

Prisen for at deltage er 995 kroner og er inklusiv forplejning og adgang til bogfestivalen.

Tilmelding og yderligere informationer på:
www.bogfestivalen.dk

NATUREN SOM LÆRINGSRUM

Til dig som vil bruge naturen som læringsrum!

Danmarks Jægerforbund, naturvejleder Søren Risborg og Søren Himmelstrup, har hermed fornøjelsen at tilbyde kurset "Naturen som læringsrum". Kurset henvender sig til pædagoger og pædagogmedhjælpere.

På kurset får du ideer og inspiration til, hvordan du kan bruge naturen som middel, når du planlægger dine aktiviteter i læringsituationer. Du vil kunne formidle viden om naturen, herunder dyr, planter, økologi, naturens kredsløb m. m., til personer på forskellige alderstrin.

Kurset er opdelt i 4 kursusperioder, herved gives der mulighed for i de mellemliggende perioder at afprøve det indlærte og drage egne erfaringer fra egen institution, for efterfølgende at få feedback på disse erfaringer.

Periode 1 15.04.10 - 16.04.10
Periode 2 09.06.10 - 10.06.10 (på periode 2, vil overnatningen som udgangspunkt foregå primitivt og udendørs i shelter)
Periode 3 29.09.10 - 30.09.10 (fra periode 3 til periode 4, skal der udarbejdes en udviklingsplan for naturaktiviteter i egen institution)
Periode 4 09.12.10 - 10.12.10

Kurset afholdes som internat og afholdes på: Danmarks Jægerforbund Kalø, Molsvej 34, 8410 Rønde

Kursusøkonomi:
Kurset er delvist statsfinansieret igennem AMU kurser, det betyder, at den samlede kursusudgift for hele forløbet er kr. 5.000,00 som dækker den lovpligtige deltagerbetaling og kost/logi. AMU's målgruppe kan søge løntilskudsfinansiering som udgør kr. 752,00 pr. dag for fuldtidsforsikrede. Hvis der udbetales løn under kurset, refunderes godtgørelsen til arbejdsgiveren. Tilskud til indkvartering og befordringstilskud efter gældende regler for yderligere information.

Tilmelding og yderligere information:
Kontakt
Iben Kirk Grøn
tlf. 8888 7516

Tilmeldingsfrist
15. marts 2010

Den 1-årige friluftslivvejlederuddannelse

Har du lyst til at arbejde med friluftsliv, så er her muligheden for at videreudanne dig. Friluftslivvejlederuddannelsen giver dig mulighed for at dygtiggøre dig inden for friluftsliv og giver dig erfaring i at vejlede børn, unge og voksne i natur- og friluftsliv. Gennem både praktiske og teoretiske moduler får du en bred indsigt i friluftslivets muligheder som ramme for læring, oplevelser, aktiviteter og sundhed. Uddannelsen er et 1-årigt fuldtidsstudie, som foregår i et samarbejde mellem Skov & Landskab og Institut for Idræt, Københavns Universitet. Undervisningen foregår på Skovskolen i Nødebo.

Frist for tilmelding: 1. april 2010

Studiestart: 2. august 2010

Deltagerpris: 30.000 kr.

Yderligere oplysninger kan fås hos:

studieleder Erik Mygind, emygind@ifi.ku.dk eller 3532 0894

Vil du vide mere: www.ifi.ku.dk/uddannelser/friluftvejleder/

Fleksibel Master i Friluftsliv Københavns Universitet udbyder også en Fleksibel Master i Friluftsliv med start januar 2011. Masterkurserne er målrettet dig, der ønsker indsigt og erfaring med sammenhængende og tværgående udfordringer med friluftsliv som omdrejningspunkt. Læs mere på www.masterfriluftsliv.dk eller kontakt studieleder Peter Bentsen, pbe@life.ku.dk / 3533 1773

DET BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Af Anne Petersen, lektor ved pædagoguddannelsen Jydsk og koordinator i Videncenter for Børn og Unges Kultur, VIA. Anne Petersen er cand.mag. og har skrevet 'Den tilsidesatte bog', den første bog om litteraturpædagogik i dagtilbud herhjemme.

Den mangfoldige familie

Anne Petersen ser nærmere på billedbøger om familier, forskelligheder og forplantning. Hun fortæller også om ny, spændende faglitteratur med fokus på begrebet 'literacy'.

Af Anne Petersen, b&u@bupl.dk

I dag er to procent af børnene i en dansk børnehave kommet til verden ved hjælp af fertilitetsbehandling. Årligt adopteres godt og vel tusind børn. Alle børn har ret til en sandfærdig og naturlig forklaring på, hvordan de er kommet til verden. I børnehøjde har der været et fravær af fortællingen om den kunstige befrugtning. Fortællingen om adoption og forplantning har måske også trængt til en tidssvarende opdatering. Men nu er der mange spændende bøger på markedet, der sætter fokus på familiens mangfoldighed.

SÅDAN BLEV JEG TIL

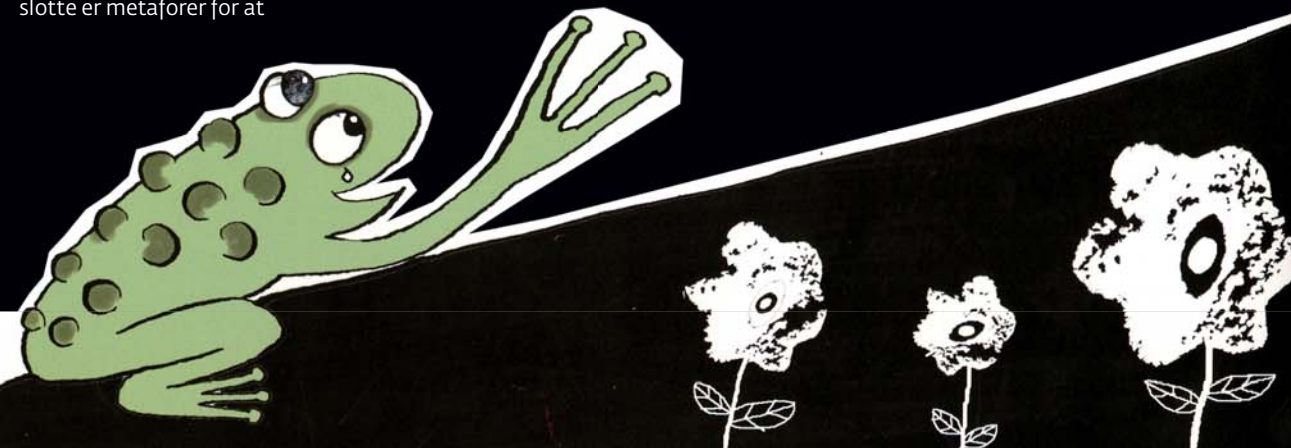
FRØEN FREDDY SPØRGER LØS

'Slottet med de mange værelser' er en billedfortælling med en klar streg. Vi følger de to voksne Mogens og Maren og deres længsler efter at få et barn, som de kan elske. Parret møder frøen Freddy, der kan stille alle de spørgsmål undervejs, som en frø nu kan stille. Et babyslot er løsningen. Her hjælper doktor Tern, Prik, Strib og Blomst de mennesker, der af en eller anden grund ikke kan få børn på den traditionelle måde. Men doktor Tern er ikke til meget hjælp. Han forklarer blot grundlæggende om forplantning. Så er det på plads! Doktor Strib hjælper to mødre, der ønsker et barn sammen. Doktor Blomst hjælper med at adoptere, og Doktor Prik hjælper Mogens og Maren med at få deres sæd-

celler og ægceller til at finde sammen. Freddy Frø hjælper gerne en anden gang. Det lykkes for forfatterne at fortælle klart og forståeligt om ikke helt ukomplicerede emner, ikke mindst fordi Frøen Freddy stiller alle de gode spørgsmål. Bogen fungerer også, fordi den er så klart og smukt illustreret. Billederne fortæller med. Det er en eventyrlig ramme, som handler om at lade ønsker gå i opfyldelse, lade frøer tale, mens slotte er metaforer for at

komme overens med sine ønsker og blive herre i eget hus. Det er sammenlagt en god form, som giver de komplekse spørgsmål en enkel ramme, hvor de kan udfolde sig.

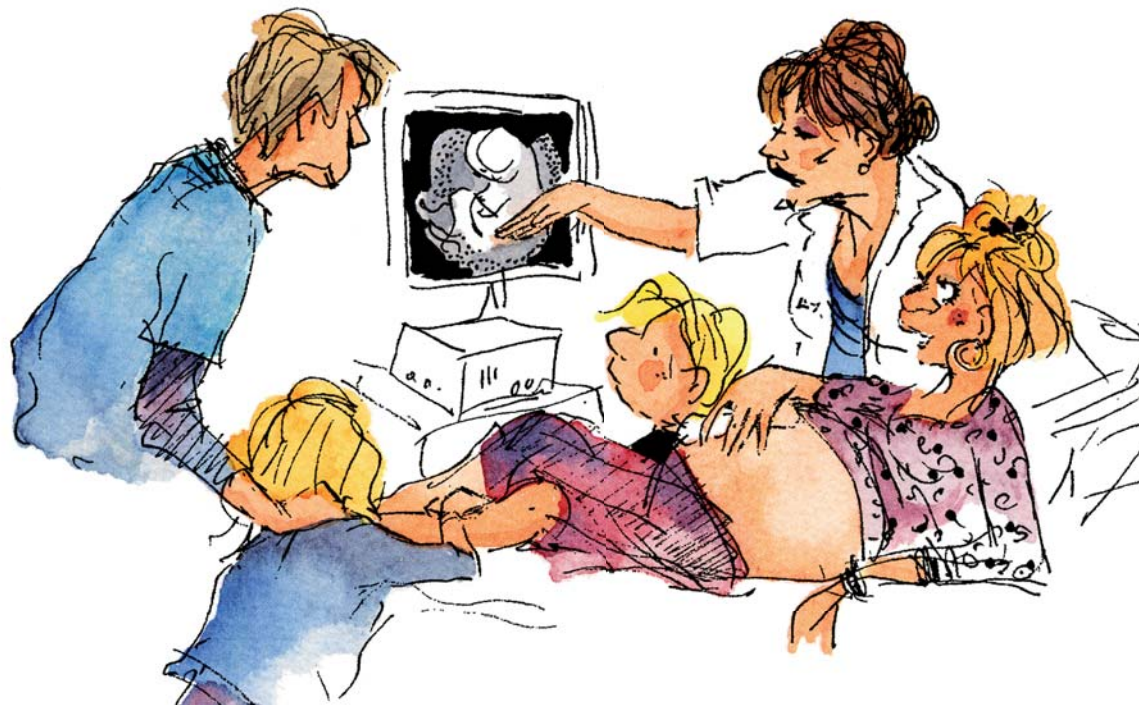
'Slottet med de mange værelser' af Helene Goldberg og Maruska la Cour Mosegaard. Illustreret af Kirsten Gjerding. Forlaget Turbine, 36 sider, vejl. pris 150 kroner. Fra 4 år.

HVORDAN LILLESØSTER KOM IND I MAVEN

'Er det her, der bliver bollet?' er et familieportræt om Frederik og Marie, hvis forældre ikke synes, de behøver at svare prompte, når de bliver spurgt, hvordan den kommende lillesøster er kommet ind i maven. Det er en fortælling om familieliv, fyldt med rammende, realistiske og morsomme hverdagsreplikker. De spørgsmål og svar, der dukker op i forbindelse med familieforøgelse, kommer som en del af fortællingen og er ifølge forfatteren nutidens forældregenerations svar på spørgsmålet om forplantning. Man kan også sige, det er nutidens børnegenerations bog, for bogen indeholder mange børneorienterede tænkepauser. I denne bog tænker den ene hovedperson, Marie, længe over, hvordan haletudsen kommer ind i ægget. Et æg har jo en skal! Fortællerstemmen tænker sammen med børnene, og alle dens spørgsmål og svar suppleres fint af Nikoline Werdelins portrætter af de rødmende og elskende forældre, og nysgerrige børn.

'Er det her, der bliver bollet?' af Majse Njor. Illustreret af Nikoline Werdelin. Forlaget Gyldendal, 48 sider, vejl. pris 200 kroner. Fra 4-10 år.

EN KLASSIKER LEVER VIDERE

'Sådan får man et barn' udkom for første gang i 1971. Det var dengang, man begyndte at tage oplysninger til børn seriøst på en direkte og børnehvenvendt måde. Bogen er nu udkommet igen, og den er en klassiker. Den virker ikke gammeldags og er øjenvidneberetninger om, hvordan bogen værdsættes af tidens børn. 'Har du virkelig købt den, mor? Ikke bare lånt den?' udbrød en syvårig. Bogen er klar og enkel, og de stiliserede tegninger røber det meste. Sproget er ligeledes direkte, og hvis man hellere vil bruge andre ord, end de måske stødende ord, bogen anvender om forplantningsorganerne, så er man ifølge

forfatteren velkommen. Men bortset fra de ord, som man i 1970'erne gerne brugte over for børn, er bogen ikke umoderne. Sex er jo kommet for at blive, børns nysgerrighed ligeså, og billedernes varme enkelhed overgås ikke. Lad dem læse den selv mange gange, og læs højt. Det er ikke kun spørgsmålet om forplantning, denne bog handler om. Den handler også om, hvordan voksne gør, når de har sex. Og det gør den godt.

'Sådan får man et barn' af Per Holm Knudsen. Forlaget Borgen, 24 sider, vejl. pris 100 kroner. Fra 4 år.

FØDT I EN FLYVER

Man behøver ikke have været i sin mors mave. Billedbogen 'Rosita' handler om adoption. En dag finder Rosita ud af, at hun ikke har ligget i sin mors mave. Den erkendelse kommer frem i en leg med en veninde, og hjemme kan hun ikke holde det for sig selv: 'Marie siger, at jeg aldrig har været i din mave!' Nu er tiden moden til en forklaring. Forældrene fortæller Rosita, hvordan hun kom

til verden, og hvordan hun kom til sin familie. Også denne bog kan stærkt anbefales. Det er en god og enkel forklaring foldet ind i en kærlig familiehistorie.

'Rosita' af Pimm van Hest. Illustreret af Nynke Talsma. På dansk ved Helene Lund Sylvestersen. Forlaget Turbine, 28 sider, vejl. pris 238 kroner. Fra 3-7 år.

SÅDAN BOR VI

Ifølge Danmarks statistik findes der knap 40 forskellige familier i Danmark. Børn bor for eksempel hos en eller flere forældre eller med forældrepar af samme køn. I disse inklusionstider er der en vigtig pointe i, at den måde, hvorpå man bor og lever, ikke er mere mærkelig, end at den kan fremtræde i en bog ligesom alle de andres samlivsformer. Man er ikke ene om at bo sammen med to mødre eller en far – det gør også andre børn. Måske ikke i ens omgivelser, men når det er beskrevet i en bog, så findes det andre steder i verden! Bøger gør verden større.

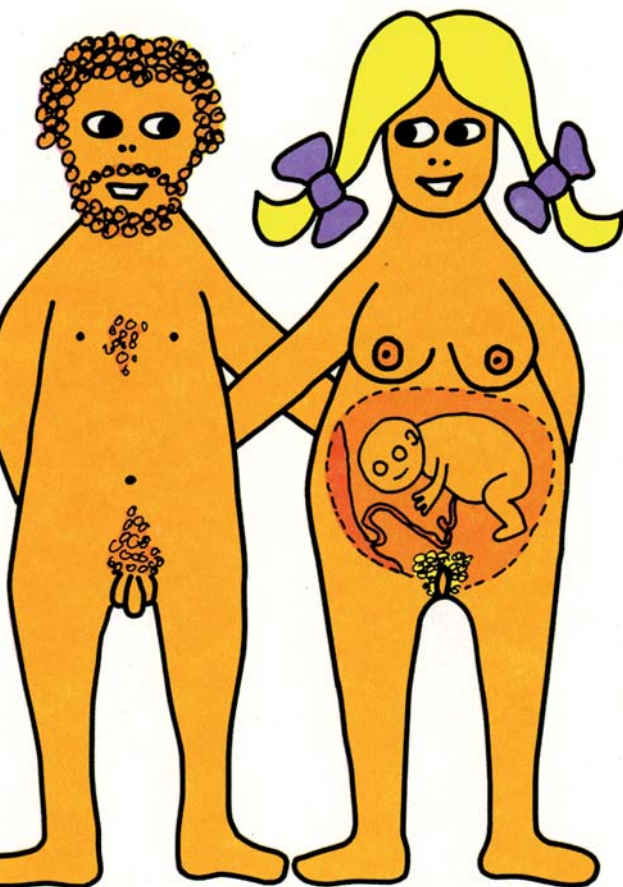
AIDTS FANTASTISKE KLASSIKER

Vi har her at gøre med en klassiker, som skulle have plads i alle børnehaver. Hver og en! Bogen har ét opslag, hvor vi besøger 'Huset' med seks lejligheder. Vi møder beboerne og deres levevis. Samvær og livshistorier bliver fortalt i hver sin lille bog med hver sin mættede novelle. Vi må komme besøg, lige når vi vil, og kan kigge ind i den rækkefølge, vi vil. Dog får vi at vide, at vi skal besøge Bianca til sidst, for der er sjovest. Bianca er sådan én, alle elsker, og det er jo den lejlighed, man kigger ind til først. Der er også sjovt, for alle i hele opgangen er til fødselsdag hos Bianca. Denne sidste lejlighed, nederst til højre, er en slags opsamling på hele 'Huset'. Forfatteren Naja Marie Aidt skriver uden ét eneste overflødig ord. Det gør hun, når hun skriver for voksne, og det gør hun, når hun skriver for børn. Men fortællingerne er alligevel fyldige og mættende.

Aidts fortællestemme trænger sig ind på levet liv og fortæller det! I sine voksenlitterære tekster som for eksempel i novellesamlingen 'Bavian' afdækkes mange af de ting, mennesker kan gøre ved hinanden med grusom isnende nøgternhed. I 'Huset' er der selvsagt slet ikke en sådan gruopvækkende stemning, derimod er der en grundlæggende stemning af nysgerrighed, munterhed og livsappetit. Men der også tale om en fortællestemme, der kender livet. Når vi besøger lejlighederne, kommer vi hele livets cirkel rundt og møder både afsluttet liv og ensomhed, gryende forelskelser og relationer på kryds og tværs. Vi møder tristhed og ensomhed på en måde, der ikke efterlader læser og lytter i en tilstand af tom 'pyssenysethed', som hverken vi eller børnene er tjent med. Således er 2. sal til venstre beboet af den ensomme gamle sømand, Danielsen, der savner sin tid på de syv have. Heldigvis har han jo Pi Gerda Josephson, der kommer og vasker ham. I lejligheden ved siden af bor digteren, der kan lide øl og har besøg af sin lillesøster. Han kører også taxa, for man kan jo ikke leve af at skrive digte. Her bor også fru Løve, der spiser hele flæskesteget til aftensmad. Under sømanden boede en gammel mand, der nu er død. Hans voksne børn pakker hans ting ned, og vi får dermed en livshistorie fortalt via den yngre generations barndoms minder. Vi bliver også præsenteret for den familie, der skal flytte ind i lejligheden, og en livsring er sluttet. Ved siden af bor sygeplejersken Shirin, der har brækket armen og er afhængig af hjælp. Hendes søn vil hellere lege end at hjælpe sin mor (dejligt fravær af moraliseren). Heldigvis hjælper børnene nenedunder, så legen kan komme i gang. De hjælpsomme underboere lever sammen med en storesøster og far, og ved siden af bor den Bianca, som alle elsker. I 'Huset' bor også dyr, der binder sammen, og der er således mange lag i det liv, der leves, og i de fortællinger, der er i spil. 'Husets' beboere er verdensborgere. Alle lejlighederne har man lyst til at besøge igen. Selv Danielsens, selvom han er skidesur, og der ingen børn er. Han har jo sejlet på de syv have. Alle andre steder end hos Danielsen, 2. sal til venstre, er der nemlig børn og leg. Ud over legekulturen er alle mulige almindelige og ualmindelige kulturelle aktiviteter en del af fortællingen. Det gælder aktiviteter som at spille musik, synge, danse, holde fødselsdag og fest, lave mad, passe dyr, hjælpe hinanden, samle og sortere skrammel, male et kunstværk, når man er på besøg hos sin storebror. Og der er skænderier om, hvilket tøj man skal have på – al den slags, som gør livet værd at leve. Bogen rummer så mange lag, og en så tæt, nærværende nysgerrighed over for livet, at der er stof til mange gentagne oplæsninger, flere fordybelser på egen hånd og et utal af spor, man kan gå videre med.

Er der nogle kernefamilier med to børn og to voksne i 'Huset'? Ja, det er der. Denne familieform repræsenteres af familien, som er ved at flytte ind. Men bogen er ikke en fagbog om familierformer og mangfoldighed. Den er en fortælling, man kan fantasere over, fortalt af en stor fortæller. 'Huset' er så dejlig en bog, at man skulle tro, forlaget har været klar over, hvor meget vi gik og savnede en nyklassiker som denne!

'Huset' af Naja Marie Aidt. Illustreret af Ashild Irgens. En løft og læs-bog. Forlaget Branner og Korch, vejl. pris 188 kroner. Desværre ikke til at købe for tiden. Fra 4 år.

Lavet af to lag frotté med et lag plastic imellem. De lukkes med tryklås og er særdeles holdbare. Også uden plast og flere farver.

Priser fra 21 kr. + porto. Navn kan isyes i hvide hagesmække for 5 kr. pr. stk. Vi laver gerne smække i specielle mål og halsen i regulerbare størrelser.

Ring og få et tilbud:
HELLES HAGESMÆKKE
TLF. 75 72 89 44
helle_i@hotmail.com
www.hagesmaekke.dk

HJUL MED BESLAG TIL: BORDE, TRIP TRAP, DAN OG BRIO - STOLE

Nye sæder og fodplader til TRIP TRAP – 250 kr.pr.stk.

Nye sæder til taburetter 125 kr.pr.stk.

Forsendelse 100 kr.

Se på www.jf-snedker.dk

eller ring 3645 5900 og få tilsendt brochure og priser.

FISCHERS INSTITUTIONSINVENTAR

Båludstyr
Tlf. 30 200 270
www.baalmand.dk Brochure

UCC
Professionshøjskolen UCC
håndværk design
Kurser og uddannelser
www.sloejd-kbh.dk

Skolen for Materiel Design
Emdrupvej 115A - 2400 Kbh NV
T: 4189 9200

DE GODE GAMLE DAGE

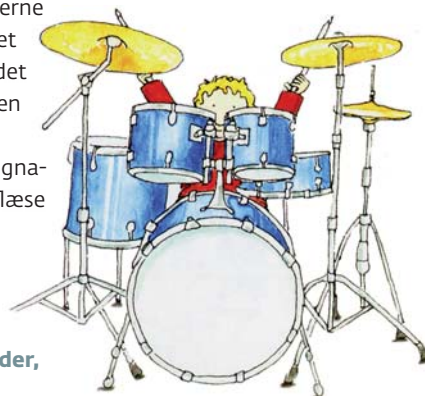
Grethe Janus Hertz' gode gamle 'Det gule hus' kan ses og høres på nettet: www.mariesskrivebord.dk/det-gulehus/index. Her læses billedbogen op, og børnene kan selv klikke og lytte. 'Det gule hus', som var først med løft og læs-designet, er genudgivet i 2009. Den kan stadig læses, ikke kun fordi den har en historisk interesse, men den er historisk interessant, fordi den i den grad er et tidsbillede. Den kan bruges til fortællingen om, hvordan det gik for sig, da far var dreng og kunne hedde

EN MEGET PÆDAGOGISK BOG

I 'Forunderlige familier' kommer vi på besøg i en opgang i et gult hus, som bliver beboet af vidt forskellige familietyper i en børnerig opgang. Frederik bor alene med sin far, fordi hans mor er død, Emilie er adopteret fra Kina, mens Mathilde er donorbarn og bor alene med sin mor. Esther har to mødre, og Mikkel og Mathias er enæggede tvillinger. Det er en bog med et positivt projekt set i lyset af den opgave, børnebogen har med at fortælle alle børns historie. Bogen gentager sine pointer og er meget pædagogisk. Samtidig er familiehistorierne væsentlige og vedkommende. Bogens projekt handler både om familieformer og giver forklaringerne på de mange forskellige måder, man kan være blevet til på som barn og som familie. Begge

projekter lykkes. Der er dog en lille hage. I alle familierne elsker man hinanden så meget, at det bliver gentaget tre gange for hver familie. 'Pyssenysetendens' blandet med oplysning. Illustrationerne er naturalistiske, men alle ansigter er en lille smule uhyggelige, fordi alles mimik er udtryksløs og ensartet. Det er tegnerens signatur, og måske er der en pointe i, at alle skal kunne aflæse et hvilket som helst humør i de stiliserede ansigter.

'Forunderlige familier' af **Gitte Camilla Buus Lyngbye og Kathrine Amalie Hvidman. Illustreret af Lilian Blakely. Skriveforlaget, 60 sider, vejl. pris 189 kroner. Fra 3-4 år.**

Finn eller Carsten og gå til spil hos en privat spillelærer. Dengang man kaldte de voksne for hr. og fru, og der var sure varmemestre til. 'Det gule hus' forekommer i dag lidt vel idyllisk, selvom der er et lille plot i hver historie. En bog fra de gode gamle dage.

'Det gule hus' af **Grethe Janus. Illustreret af Iben Clante. Forlaget Carlsen, vejl. pris 99 kroner. Fra 3-7 år.**

JEG BOR I TO HUSE

Ninna bor i to huse og er delebarn. Det er forbundet med savn. En gang boede både hun, mor og far i samme hus, men en dag blev huset for lille til begge forældrene. Bogen er enkel og sød i sin måde at berette om det at bo på skift mellem to forældre. Det er ikke let, men det har også sine fordele, to fødselsdage for eksempel. Tegneren Nynke Talsma er en yngre hollandsk illustrator med en enkel og ekspressiv nerve. Hun er ret flittig og kan minde en smule om den japanske kunstner Komako Sakai, der i sin billedbog 'Mor' fra 2005 har den samme stemning af by og nærvær. Og huse, man kan træde ind i og ud af.

'Jeg bor i to huse' af **Marian De Smet. Illustreret af Nynke Talsma. På dansk ved Ulrik Skafte. Forlaget Turbine, 28 sider, vejl. pris 238 kroner. Fra 3 år.**
'Mor' af **Komako Sakai. Forlaget Thorup. Må lånes på biblioteket, da den er udsolgt. Fra 2 år.**

AT ARBEJDE MED SPROGET

FAGLITTERATUR

'Literacy' er det nye brand for arbejde med børns sprog. Vi lever i et samfund fyldt med tegn, og den digitale udvikling sætter børn på sporet af skriften tidligere og tidligere. Tørre test er kommet for at blive. En ny bog om sprog i dagtilbud fortæller sagkyndigt om fordele og ulemper ved at teste. Når man har læst bogen, ved man, hvilke test man skal bruge og hvorfor.

MØDET MED SKRIFTEN

'Literacy' hedder en ny bog, der baserer sig på en afhandling om syv børn under syv år og deres tilegnelsesstrategier, når det gælder skriftsprogets kulturteknik. Literacy betegner også det faglige begreb for børns møde med skriften og den gradvise beherskelse af det. Literacy er en social aktivitet. Det findes i en masse forskellige former: Vi læser og skriver i hverdagen, på arbejdet og i skolen. Hjemmet opmuntrer måske til en anden form for literacy end samfundet, og der er et magtforhold de forskellige literacy-former imellem. Vores literacy-praksisser genfindes i mange symbolformer. De forskellige skriftsprogs bogstaver er sådanne symboler, noder og billeder er det også. Literacy er knyttet til følelser, holdninger, erfaring og engagement. Forskellige typer tekster vurderes forskelligt, idet nogle menes at have mere kulturel værdi end andre. Alle mennesker har deres egen literacy-historie og denne historie er både individuel og social. Carina Fast dokumenterer, at populærkulturen og legetøj på tværs af social baggrund betyder meget for børns literacy. Desuden betyder den udbredte populærkultur, at skriftlige udtryk tidligere og tidligere bliver en del af børns egen kultur. Det vil sige, at ret små børn ser en sammenhæng mellem reklamer (tv, kataloger, billeder i avisen) og det stykke legetøj, de ønsker sig. Dermed bliver mødet med medier og populærkultur til et møde med skriftkultur tidligt i børns legekultur. Mødet med alle former for visuelle udtryk, hvor bogstaver indgår, kalder vi for 'a literacy event'. Sådanne events er der mange af i løbet af en dag: vækkeurets display, telefonbeskedens kodeskrift, transportskilte i trafikken og så videre. Her indgår selvfølgelig højtlesningen, som Carina Fast's bog også argumenterer for. Der er mange veje til læsningen, og højtlesningen er én af dem. Med henvisning til sociologen Bourdieu skriver Carina Fast, at professionelle må medvirke til at give børn den kulturelle kapital i form af kendskab til og glæde ved bøger, en glæde, der ikke nødvendigvis er med i bagagen hjemmefra. Det er ydermere interessant med den brede argumentation for, hvordan mødet med mange forskellige medier betyder noget i børns tilegnelse af literacy. Bogen er en del af serien 'Læsevejlederen' og er uhyre relevant for det almindelige pædagogiske arbejde i børnehave og vuggestue, da mødet med skriftens kulturteknik for de moderne børn jo starter tidligere og tidligere. Bogen giver viden om, hvordan vi kan følge børns skriftmøder op pædagogisk.

'Literacy - i familie, børnehave og skole' af **Carina Fast. Forlaget Klim, Læsevejlederen, 166 sider, vejl. pris 199 kroner.**

Børnefotograferne

Gauss Foto tilbyder portrætter fyldt med livsglæde og glade smil.

- ♥ med og uden udtoning sort/hvid, farve og bruntonet
- ♥ mapper med valgfrit 13x18 cm. og 18x24 cm.
- ♥ 5 pasfotos inclusive 4 forskellige udtryk
- ♥ ingen købetvang gratis personalefoto
- ♥ gratis stort gruppefoto gratis Cd med fotos af alle
- ♥ samme fotograf hvert år

NYT... få lavet en film af dagtilværet i daginstitutionen. Børn og forældre elsker den. I kan præsentere institutionen for de nye forældre med filmen.

Gauss foto

Materiale ring...tlf. 62 22 90 57

Møllergade 61 · Svendborg · www.gaussfoto.dk · jette@gaussfoto.dk

TAMU-KRYBBEN

TIL INSTITUTIONER FOR BØRN I ALDEREN FRA 0-3 ÅR

Krybbe med stilbar kaleche, faste selebeslag, 4 store drejelige hjul, vippe/vuggefunktion, isoleret bund, madras med 2 strækklagner og blåt overdækket. Længde: 123 cm Bredde: 51 cm Højde: 89 cm Flue-/myggenet, regnover-slag og stige kan leveres. Krybben leveres som standard i blå, rød og grøn.

TRÆNINGSSKOLENS ARBEJDSMARKEDSUDDANNELSER
VIBORGGADE 70, 3. SAL, 2100 KØBENHAVN Ø
TLF: 3525 0340 · FAX 3525 0355
WWW.TAMU.DK · TAMU.INFO@TAMU.DK

FORÆLDREFOREDRAK OM LIVSVÆRDIER FREM FOR HJEMMESERVICE

- Konsulentbistand til inde & uderum
- Studieture til Berlin, Barcelona, Istanbul og Færøerne
- Konferencen: Hvad er en god daginstitution?

foredragsholder Henrik Vilsbøll

Tel. 58 56 18 16 www.vilsboell.dk

EN BOG OM SPROG

Seks forskere har beskrevet feltet sproglig praksis og sproglig evaluering i daginstitutioner. Med denne bog kan vi få hjælp til en udvælgelse af, hvilke sproglige områder man kan fokusere på, når man foretager analyser af sin sprogpedagogiske praksis. For man kan jo ikke alt på én gang, og det kan evalueringsredskaberne heller ikke. For eksempel er det svært ad denne vej at indfange hvad 'fluency', altså et flydende sprog, kan være, påpeger Line Møller Daugaard. Ligesom Martha Sif Karrebæk viser, at der udfoldes en masse sprog i lege, som vi kan have svært ved at indfange i test, fordi de ikke er designede til det. Med sådan en analytisk nøgternhed kan sprogvejledning og pædagogik blive interessant og fremadrettet. Line Møller Daugaard tager fat i evalueringssamtalen og påviser, hvordan det er vanskeligt med en egentlig dialog i en samtaleform, der hviler på ulige magtforhold. Her kan man finde inspiration til at gå sin spørgeteknik efter i sømmene. Helle Pia Laursen beskriver i sit kapitel det sociale-semiotiske perspektiv på

skriftsprog. Semiotik betegner teorier om tegn. For eksempel er en omvendt papkasse med et barn med en sørøverklap på øjet et tegn på, at papkassen er et sørøverskib. En sygeplejerske i uniform er et tegn. Vi aflæser således hele tiden tegn i de sociale sammenhænge, vi færdes i. I den sociale sammenhæng, en vuggestue er, findes en masse tegn, som hele tiden aflæses af børn og voksne. I forlængelse af Carina Fast's bog om literacy giver denne artikel mange idéer til fokus på, hvordan literacy-events er til stede i en vuggestue. Brugte tastaturer som legetøj og alle mulige former for skriftlige og andre tegnsystemer går efter i sømmene. Børn gør sig en masse erfaringer med tegn og betydningsdannelse, også inden mødet med skriftsproget, og denne artikel er en inspirerende redegørelse for dette felt.

Charlotte Palludans kapitel handler om en catalansk børnehaven, hvor alle børn behandles professionelt, og hvor følelser og intimitet undgås. Det er et meget lidt hjemligt sted, og ana-

lysen sammenligner med en dansk børnehaves idealer om hjemlighed. Danske børn udviser langt oftere stemninger som irritation, vrede og frustration, ligesom de oftere viser, når de er kede af det. Der er en hjemlig atmosfære, og vi tillader og anerkender dette følelsesfulde rum. Men danske pædagoger udviser også ifølge undersøgelsen oftere irritation over børnenes følelsesmæssige udtryk. I forlængelse af det kan man spørge, om vi har et hjemlighedsideal, der efterlever et pædagogisk middelklassehjem, som en hel del børn alligevel ikke kan identificere sig med, og hvis normer ikke nødvendigvis er særligt altfavnende? Den catalanske saglige stemthed giver måske flere børn muligheden for at føle sig tilpas i institutionens samfund?

'En bog om sprog i daginstitutioner' af Lars Holm og Helle Pia Laursen (red.). Danmarks pædagogiske universitetsforlag, 176 sider, vejl. pris 188 kroner.

HELT CENTRALT AT VÆRE HJEMME

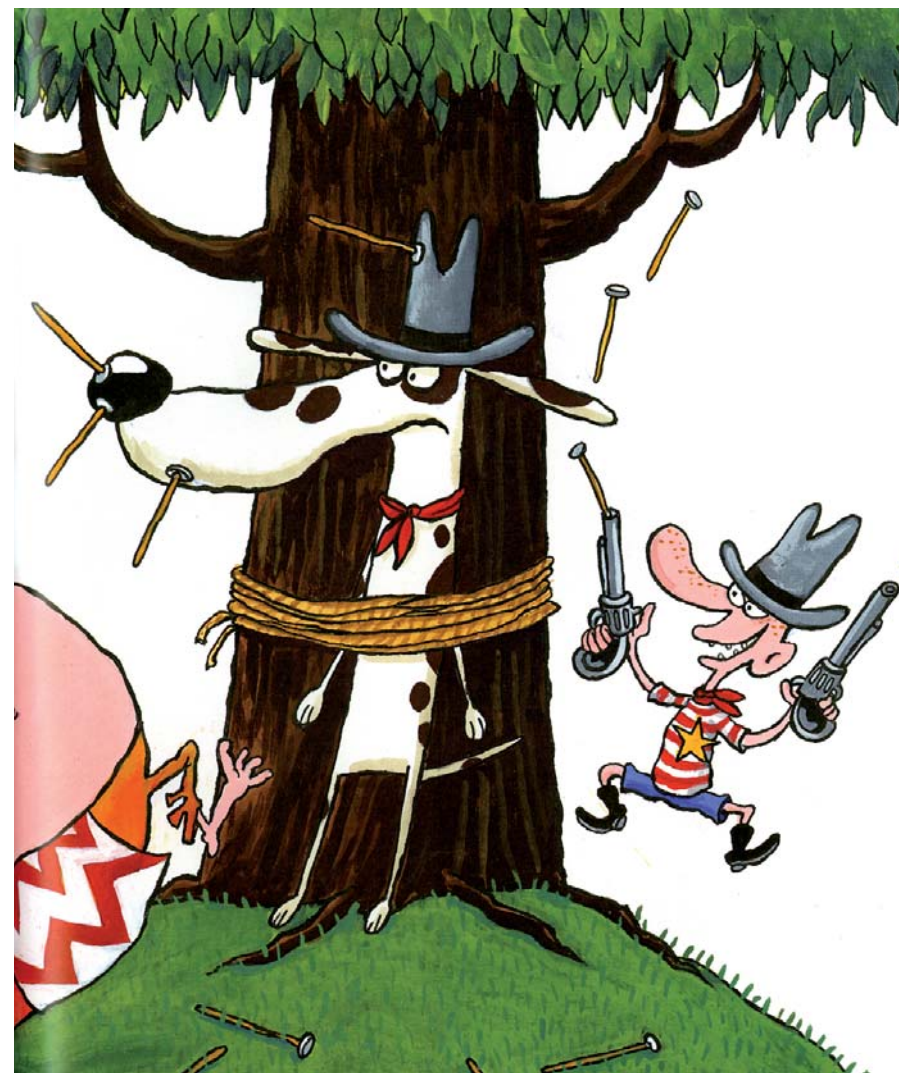
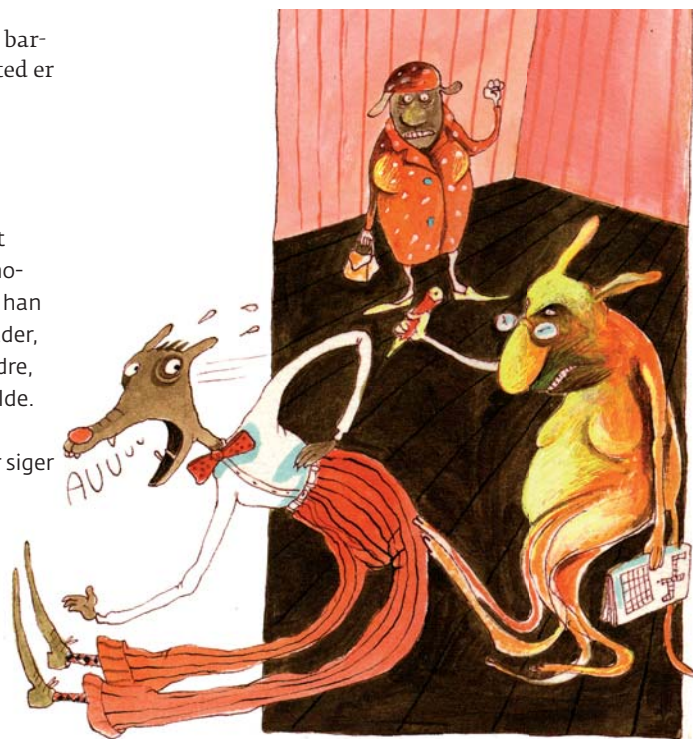
DPU-forskeren Ida Wentzel Winther skriver i sin bog om hjemlighed, at det er helt centralt 'at hjemme den'. Følelsen af hjemlighed er knyttet til familielivet, selvom historien kan se højst forskelligt ud, efter hvilken synsvinkel det bliver beskrevet fra. Slægtens historie om, hvordan vi ligner hinanden, og hvem der har hvilke egenskaber, kan fortælles med historisk perspektiv set med barnets blik på den sure morfar. At leve med sin mor det ene sted og sin far det andet sted er også en familiehistorie.

MIN FAMILIE

Sikke et hundeliv og sikke et portræt! Oscars familie er samlet i anledning af Oscars fødselsdag. Det ville være en svær opgave at skulle lave et stamtræ eller for den sags skyld et sociogram over denne familie. Men det er en familie i den forstand, at alle har noget på nogen. Fødselaren Oscar er ikke selv med på billedet. Ham har de lukket inde i skabet, fordi han spillede mundharmonika. Til gengæld viser portrættet på mange afslørende og sjove måder, hvordan de voksne er optaget af sig selv og hinanden. Gadekryds og lange blikke. Papfædre, der skriver hjem til andre børn end deres egne. Til Kajs konfirmation var alle de voksne fulde. Og så er der 'hende dér med det smarte hår, det er Karen. Hun er ikke vores familie, men holder til på et værtshus henne på Kattegatvej. I nummer 11. Hun griner altid, når min far siger noget. Det er min mor sur over'.

På billedsiden ser man, at værtshuset selvfølgelig hedder 'Ølhunden', og billedet parafaserer Edward Hoppers billede 'Night Hawks'. Selvom bogen udkom for en del år siden, er den heldigvis stadig til at købe. Den fortæller en del afslørende løgne om moderne familieliv. Af børn og hunde skal man høre sandheden. Og den er hundesjov.

'Min familie' af Oscar K. og Dorte Karrebæk. Forlaget Alma, 28 sider, vejl. pris 40 kroner. Fra 3-99 år.

MIT STAMTRÆ

Lotte Salling rimer så det synger. 'Mit stamtræ' er en musikalsk rimet bog med hele familien tegnet op i stamtræet og linet op i en digtsuite på femten portrætter. Bogen begynder således:

'Jeg vil vise dig en tegning af et træ med mange grene.

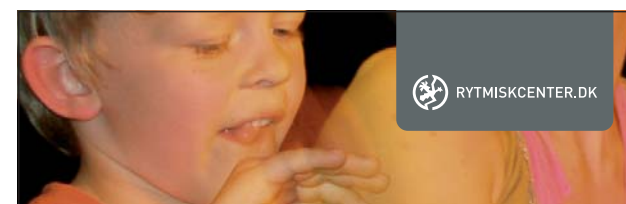
Det er et, min farmor tegner, når vi hygger os alene.'

Temaer i bogen er personlighedstræk, arvelige karakteristika og hvem, der ligner hvem. Milde mormor og sure morfar har gener, der går igen i hovedpersonen, en dreng, som en dag måske bliver far selv. Det er en dejlig bog om at være familie, som tager det søde med det sure med på en let og underholdende måde. Tegneren Bo Odgaard har sørget for at dele næser ud til familien Olsens her, så de alle ligner hinanden på grund af de længste næser og de tyndeste ben i billedbogens historie. Bogen er vigtig, fordi den fortæller historien om, at en familie består af flere slægtled og ikke kun de nærmeste. De pædagogiske muligheder i at tegne videre på børnenes stamtræ ligger lige for.

'Mit stamtræ' af Lotte Salling. Illustreret af Bo Odgaard Iversen. Forlaget Klematis, 32 sider, vejl. pris 273 kroner. Fra 3 år.

Weekendpension
– for dig der vil spare mere op

Læs mere på weekendpension.dk eller ring 70 11 20 11

GØSSELSKOLEN

DET 3-ÅRIGE KURSUSFORLØB har som mål at kvalificere deltagerne til at arbejde med musik og bevægelse med børn fra 0 - 10 år. Kurset henvender sig primært til folk med pædagogisk uddannelse, og foregår 1 ugl. eftermiddag.

INTROMØDE: Tirsdag den 6. april, kl. 18-20 på Rytmask Center, Vesterbrogade 107 E

Næste kursusstart: 6. September 2010

Deltagelse i INTRO-mødet er gratis og uforpligtende, men er en forudsætning for optagelse på Gøsselkurset. Tilmelding til INTRO'en sker ved henvendelse til kontoret på tlf.: 3322 5984 eller send en mail til: rc@rytmiskcenter.dk.

læs mere på www.rytmiskcenter.dk/efteruddannelse

BØRN&UNGE på nettet
www.bupl.dk/fagbladet_boern_og_unge

SKRIV TIL BØRN&UNGE
Læserbreve sendes til bladdebat@bupl.dk
Skriv højst 2400 enheder. Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte. Vi optager ikke anonyme indlæg. Du skal opgive navn og adresse. Læserbrevene bliver også lagt ud på www.boernogunge.dk

 PLUK FRA NETTET
www.bupl.dk/debat

En kortsigtet plan

Jeg sidder på min arbejdsplads, som er en folkeskole, efter en fyringsrunde på grund af besparelser. Og ser på BUPL's hjemmeside, at Folketinget skal behandle et forslag om at udvide skoledagen for børn i 1.-3. klasse til seks timers undervisning pr. dag. Det betyder, at lærerne får flere timer og pædagogerne mindre, da de ikke må stå for undervisningen. Men hvordan kan man med sindsro vælge at lade ufaglærte blive en del af børns skolehverdag, og hvordan kan man overhøre de kompetencer, pædagogen besidder med hensyn til klassens sociale trivsel?

Som pædagog ser jeg gang på gang, hvordan børn ikke får noget som helst ud af undervisningen, fordi de ikke fungerer socialt i klassen. Disse børn har brug for åndehuller, og netop det er den uddannede pædagog's kompetencer. Skal disse børn nu overlades til en lærer, som har travlt med læringsmål og nationale test og derfor ikke kan rumme det enkelte barn, som har det svært? Skal disse børns skæbner overlades til ufaglærte assistenter, som ingenlunde besidder kompetencer, der kan hjælpe disse børn?

Vi spiller fallit over for børn, som har brug for ekstra omsorg for at komme godt i gang med skoledagen.

Det er muligt, at skolepædagoger er et jaget folk, men kære politikere: Om ganske få år vil vi 'takke' jer for jeres nærsynethed. For der vil blive rigtigt meget brug for pædagoger igen, blot på andre institutionsmatrikler og endnu dyrere foranstaltninger.

Det er ikke en hensigtsmæssig drejning at udvande folkeskolen for pædagoger, heller ikke på den lange bane.

Helle Serritslev
- en bekymret pædagog.

Af Allan Baumann, faglig sekretær
medlem af forretningsudvalget

■ **Andre lande misunder os et system, hvor veluddannede pædagoger arbejder med omsorg, socialisering, dannelse og læring for at fremme børns trivsel og udvikling.**

Pædagogikken under pres

Ingen siger, at de vil af med pædagoger i skolen og fritidsordninger. Men det kan blive konsekvensen af forskellige bevægelser på folkeskoleområdet netop nu. Den ene udfordring er regeringens ønske om, at folkeskoleeleverne kommer i top fem med hensyn til faglige præstationer. Den ambition kan føre til, at man overser betydning af de sociale og udviklingsorienterede kompetencer, som pædagogerne kan bidrage til, fordi man er så fokuseret på at lære eleverne det, der kan måles i en national test. Den anden udfordring er den lovændring af folkeskoleloven, som tillader længere skoledage og dermed begrænser muligheden for at opretholde noget, der bare kommer i nærheden af et fuldtidsjob i SFO'en eller fritidshjemmet. Især når lovændringen ikke samtidig skriver den pædagogiske opgave ind i folkeskolens manuskript.

Godt nok har det folkeskolerejsehold, som regeringen netop har sendt på rejse rundt i landet, en ambition om, at danske elever kan komme i den faglige top fem, uden at glemme elevernes alsidige udvikling som samarbejdsevne, selvstændig stillingtagen, kreativitet, nysgerrighed og innovation. Men pædagogerne er ikke repræsenteret på rejseholdet. Og perspektivet med de længere skoledage peger i en helt anden retning.

Derfor arbejder vi lige nu i BUPL på andre måder at gøre det synligt for rejseholdet, hvilke perspektiver der ligger i et frugtbart samarbejde mellem pædagoger og lærere og i, at børnene møder pædagoger i fritidsordningen. Vi må nemlig også gribe i egen barm og spørge os selv, om vi har været gode nok

til at beskrive og formidle, hvor afgørende vigtig pædagogikken er for børns og unges trivsel og læring. Andre lande misunder os et system, hvor veluddannede pædagoger arbejder med omsorg, socialisering, dannelse og læring for at fremme børns trivsel og udvikling. Men herhjemme har vi måske ikke fået fortalt den gode historie om det unikke danske pædagogiske koncept tilstrækkeligt ofte og tilstrækkeligt højt.

Vi kan bidrage med masser af gode eksempler, hvor samarbejdet mellem lærere og de 12.000 skolepædagoger gør en stor forskel i børnenes liv og for deres læring og udvikling. Vi skal fortælle den gode historie om de 4000 af skolepædagogerne, som dagligt bidrager helt konkret til undervisningen i indskoling - både i de traditionelle fag, men ikke mindst med tværgående emner eller værkstedsaktiviteter - i tæt dialog og samarbejde med lærerne. Denne fleksibilitet og de 2,6 millioner timer, pædagogerne årligt bidrager med i folkeskolen, frigør ressourcer, som kan anvendes til en styrket indsats i forhold til elever med behov for særlig støtte i for eksempel læsning. Vi skal fortælle, at der finder væsentlig udvikling og læring sted i fritidsaktiviteterne i SFO, i børnenes leg, når der spilles bold og computer og når der 'lystlæses' i en hygekrog i fritidsinstitutionen. De fortællinger skal vi sørge for når frem til rejseholdets og dermed også politikernes ører.

Ellers kan de komme til at træffe beslutninger, der kaster den meget værdifulde fritids- og skolepædagogiske indsats over bord - selvom det sikkert ikke var intentionen. ■

SKAL JERES KØKKEN TILPASSES MADPLANEN?

HTH er den eneste leverandør med et totalkoncept for køkkenløsninger til institutioner. Vi samler alle brikker, så økonomi, lovkrav og indretning går op i en helhed - og vi kan klare alt det praktiske med montage af køkkenet, vvs-, el- og malerarbejde mv.

Alle HTH skabe er testet og godkendt for afgangning og lugtavgivelser fra en række forskellige stoffer. Derfor bærer de Indeklimamærket og bidrager derved til et sundt indeklima.

Vi kommer gerne ud til forældrebestyrelsesmøder, og fortæller hvordan vi kan tilpasse jeres børns institution, til den ønskede løsningsmodel. Ring til HTH på tlf. 7524 4774 for nærmeste butik eller klik ind på www.hth.dk

... du får meget mere hos

Forårstilbud til pædagoger og medhjælpere i børnehave, SFO m.v.:

Tov-kursus

Lær at lave gynger, tovbaner, broer og rebstiger i skoven...

Få indsigt i tovværkets mangfoldige muligheder for leg og motorisk udfoldelse med 3-10 årige børn. Gennem oplæg, gruppearbejde og praktiske øvelser gives ideer og inspiration til aktiviteter med tov. Vi binder knob og knuder og laver gynger, rebstiger, forhindringsbaner og andre mobile legeredskaber i skoven ved hjælp af tov. Desuden fordyber vi os i "tov-pædagogik", herunder grundig instruktion i sikkerhed mv. Kurset afholdes rundt om i landet og strækker sig over to hverdage fra kl. 9.30 til 16.00 uden overnatning. Der udstedes bevis på deltagelsen. Se billeder og få mere info på www.udekurser.dk

Kursusafgift pr. deltager: 2.450,- kr. + moms.

Tilmelding inden 31. marts på www.udekurser.dk - eller på nedenstående tilmeldingsblanket, der sendes til: NATURSKOLEN FOR PÆDAGOGER, VESTERSKOVVEJ 30, 4793 BOGØ.

OBS! -10% rabat ved samlet tilmelding fra min. 3 deltagere fra samme institution (udfyld én blanket pr. deltager og send samlet). Besked om optagelse på kurset afsendes fra naturskolen senest 14 dage inden kursusstart sammen med endeligt program, deltaerliste og oplysninger vedr. mødested, betaling m.v.

TILMELDING

Kursus / titel: **Tov-kursus**

Kursusdato: _____

Landsdel / lokalitet: _____

Navn: _____

Stilling: _____ Inst. type (bh/sfo): _____

Institution: _____

Adresse: _____

Post nr.: _____ By: _____

Telefon: _____ Kommune: _____

EAN-nr.: _____

Dato og underskrift: _____

Kurser over hele landet:

Falster – 26.-27. april i Ovstrup Skov v. Eskilstrup/Nykøbing F.

København – 28.-29. april i Jægersborg Hegn ved Skodsborg

Roskilde – 3.-4. maj i Boserup Skov ved Roskilde

Hillerød – 6.-7. maj i Store Dyrehave ved Hillerød

Fyn – 17.-18. maj i Sollerup Skov ved Fåborg

Haderslev – 20.-21. maj i Haderslev Vesterskov

Viborg – 25.-26. maj i Inderø Skov ved Hald Ege/Viborg

Holstebro – 27.-28. maj i Husby Klitplantage v. Ulfborg/Vemb

Århus – 31. maj og 1. juni i Moesgård Skov ved Århus

Silkeborg – 3.-4. juni i Sønderskoven ved Silkeborg

Ålborg – 7.-8. juni i Rold Skov ved Skørping

Hjørring – 10.-11. juni i Tornby Klitplantage ved Hjørring

Bornholm – 14.-15. juni i Almindingen

NATURSKOLEN FOR PÆDAGOGER

Tlf. 55 89 45 44 • e-mail: mail@udekurser.dk